

AHİLİK ve
DÜNYANIN İLK KADIN TEŞKİLATI
BACIYAN-I RUM

DERLEME
Ali KOCAASLAN

AHİ TANIMI

Ahilerin helâl para kazanması gerekir. Bu hem vaciptir, hem sünnettir. Her kimin ki, meslek ve sanatı yoksa ona fütüvvet değmez. Ahinin 18 dirhem gümüş sermayesi ve mutlaka bir işi olmalı, işsiz olmamalı.

Ahiler yoksullara yardım etmelidir. Ahi en iyi şekilde cömert olmalı, fakirleri sevmelidir. Âlimleri sevmeli onlara saygı duymalıdır. Ahileriniyi, anlayışlı ve temiz giyimli kimselerle sohbet etmesi lâzımdır. Hakkı kaybolanların hakkını aramak Ahilerin görevidir. Bu hak ya alınır yahut helâl edilir. Ahi alçak gönüllü olup, namazını asla kazaya bırakmamalıdır. Utanma duygusuna sahip ve nefesine hâkim olmalı, beylerin ve zenginlerin kapısına gitmemelidir. Aksine sultanlar onun kapısına gelmelidir”

Ahî Fütüvvet-nâmesi

GİRİŞ

Türk kadını, tarihte eşi benzeri görülmedik özelliklere sahiptir. Evine, işine, eşine hep sadık ve sahip, cefakârlık ve vefakârlıkta örnek olmuştur. Türk kadını, kadının aciz bir varlık olmadığını göstermiştir.

Tarihimizde nice örnek kurumlar, davranışlar, başarılar vardır ki unutulmuş, UNUTTURULMUŞ olmasın. Ahilik kurumu da bunlardan bir tanesi.

Ahi Evran 1200"lü yıllarda yazdığı, Letaif-i Hikmet adlı eserinde mesleklerin önemini vurgulayıp, meslek öğrenmenin gerekliliğine dikkat çekmekte, zaman içersinde yeni meslek dallarının da gelişeceğini öngörmektedir. Bu ileri görüşlülükle organize edilen Ahilik kurumunu içersinde yan kuruluş, şube olarak tanımlanabilecek dört grup mevcuttur. Bunlardan biri de, zamanının söylemiyle Bacıyan-ı Rum, günümüz söylemiyle ANADOLU BACILARI"dır.

Ahilik öğretisini kendilerine uyarlayıp dindar olduğunu iddia eden bazı guruplar, Kur'an-ı Kerim"de insanlara tanınan zorunlu halleri, daha çok nefislerine uyarlayarak "Müslüman zengin olmalı" sloganını geliştirdiler, helâl olmayan şartları, mubah saydılar. Ayrıca Türk kökenli olmayıp, Türk insanının hayatına nüfuslarına göre çok fazla etkili olanlarla birlikte hareket eden ihanet çetesi fetö de Ahilik organizasyonu örnek alarak teşkilatlanmış ve 15 Temmuz hain darbe girişiminde bulunmuştur.

Televizyon ekranlarında tarihi dizlerin moda olmasıyla neredeyse her kanalda tarihi bir dizi, tarih programı ekranlarda boy gösteriyor. Yayıncı kuruluşların izleyici oranlarını düşürmeme kaygısı ile gerçeği yansıtmayan sahnelerle ekranlar işgal ediliyor. Nice değeli şahsiyet ibrasızlaştırıldığı gibi, gerçekte itibarsız kişiler de çok önemli işler yapmış gibi gösteriliyor. Tarihi bilgilerden yoksun izleyici (bizler), dizilerdeki çarpıtılmış olayları gerçekten olmuş gibi izliyoruz. Tarihimizi çarpıtılmış olarak TV dizilerlerinden öğreniyoruz.

Şereflerle dolu şanlı tarihimizin unutulmuş bir sayfasını hatırlatmak, Dünyanın "İLK KADIN TEŞKİLATI" unvanını kazanan BACIYAN-I RUM"u (ANADOLU BACILARI"nı) tanıtmak, tanınırlığını artırmak istedik. Eğer bu kurum medeni(!) batı ülkelerinde olsa idi ne tanıtımlar yaparlardı? Biz ne yapacağımızı bilmiyoruz, çünkü böyle kurumdan haberimiz dahi yok(tu). Tarihimizi güvenilir kaynaklardan öğreneyim, sahip çıkayım, öğretilim.

TÜRK KADINI ve TÜRK'LERDE SOSYAL HAYAT

Kadın anadır, doğurgandır. Değişik rolleri üstlendiğimiz toplumsal hayatta kadın, anasına çocuk, eşine yoldaş, çocuğuna ana, işinde işçi, memur, müdür, işverendir, patrondur. Türkler, kadın ve annelik vasfına verdikleri değerden dolayı üzerinde yaşadıkları ve doğup büyüdüğü toprağa "Anavatan", hukuki kurallar olarak en öncelik verdiğimiz temel yasalarımıza da "Anayasa" demektedir. Ayrıca "Ana Dil", "Ana Yol", "Ana hat", "Ana arter", "Ana bilim", "Ana Cadde" gibi örnekler anneye – kadına verilen önemi göstermektedir.

Mustafa Kemal Atatürk; "Kadınlar içtimai hayatta erkeklerle birlikte yürüyerek birbirinin yardımcısı ve destekçisi olacaklardır." sözleriyle kadına verilen değeri göstermektedir. Kadın, "Birinci zenginlik sağlık, ikinci zenginlik ise kadındır" Kazak atasözüyle taçlandırılır.

"Erişkin dişi cinsten insan" olarak tanımlanan kadın sözcüğü, eski Türk metinlerinde hatun kişi (katun) tabiri olarak kullanılmış, hatun, kız, gelin, ana, kız kardeş, göklü, yadkızı (elkızı), helal, yenge, avrat gibi isimlerle adlandırılmış, nişanlı kız, ağ pürçekli olarak nitelendirilmiştir. Eski Türklerde evin sahibi kadın olup, "evci" ev kadını için söylenen en yaygın tabir olmuştur. Göktürkler bu anlamda kadın için "eş", Çağatay Türkleri de "evlik", Osmanlılar "evdeş", sözcüğünü kullanmışlardır. Türkler Zevce, Eş, Hatun, Hanım, Refika, Hanımefendi, Begüm, Banu unvan olan kelimelerini kullanıyorlardı. Kadın, aile kurumunu oluşturan iki taraftan biridir. Kadın ve erkekte meydana gelen, toplumun en küçük parçası olan ailenin, Türk toplumunda önemli bir yeri vardır. Türk ailesinin vazgeçilmez özelliğinden biri de tek eşliliğidir. Türklerde evlilik ve aile, tarih boyunca çok önemli görüldüğünden dolayı bu kurum sağlam temeller üzerine oturtulmuştur. Kadının eşi üzerinde hakları olmakla birlikte, erkeğe tabi olması gerekiyordu.

Kız tarafı için çeyiz zenginliği, erkek tarafında mevkisi ve statüsü için önemliydi. Kız çeyizinin hazırlanması, Anadolu'da geçmişten günümüze kız annelerinin en çok önem verdiği konulardan biri de olmuştur. "Kız kundakta çeyiz sandıkta" denilerek, neredeyse daha kız çocuğu doğar doğmaz çeyiz hazırlanmaya başlanırdı. Görücülük, dünürçülük, kız isteme, söz kesme, nişan, düğün okuntusu, çeyizin gitmesi ve sergilenmesi, kına gecesi, gelin alma, düğün gelenekleri günümüzde de devam etmektedir.

Kız istenmeye gidilmesine "dünürlük", "dünürlüğe gitme" veya "elçiliğe gitme" denilir. Kızın, "Allah'ın emri peygamberin kavliyle" istenmesi üzerine, kız evi yeterince düşünerek, aile büyüklerinin ve kızın da görüşü alınarak karar verilirdi. Çocukların evlilikleri, annenin izni olmadan gerçekleşmemekte ve onun fikrine göre hareket edilirdi. Kız babasının kızı verdiği "hayırlısı olsun, Allah bir yastıkta kocatsın" demesiyle gerçekleşir, bu sırada yapılan törene "söz", "söz kesme", "söz bitirme" adları verilirdi. Söz kesme sırasında aileler arasında nişan ve düğün hazırlıklarına, kurulacak evin düzenine ilişkin konuşmalar da yapılırdı. Söz kesmenin ardından nişan ve düğün hazırlıklarına geçilirdi. Söz ve nişan ile gençlerin birbirlerini tanımaları sağlanırdı.

Gelin evden çıkarken babası, babası yoksa erkek kardeşi ya da amcası veya ailenin bir erkek büyüğü tarafından beline gayret kemeri de denen kırmızı kuşak bağlanır, nasihatte bulunulurdu. Gelin ailesiyle vedalaştıktan sonra hayır dualar ve ilahilerle bazen de davul-zurna eşliğinde eğlencelerle evden çıkardı.

Çocuk, Türk içtimai düzeni içinde önemli bir neşe kaynağı ve ayrı bir aile statüsü getiren öge olarak görülürdü. Doğum sonrası anne ile baba olmanın sevinç bir nişanesi olarak muştuluklar verirler, şenlikler düzenlenirdi. Çocuğun aile içindeki eğitiminde anne söz sahibi olup, kız çocuğu anneye yakın ve onu örnek alan, erkek çocuk da belli bir yaştan sonra babaya yakın ve onu örnek alan bir eğitim öğretim sürecinden geçerdi.

Doğum öncesi annenin tatlıya düşkünlüğü ile erkek, ekşi yemesi ile kız olacağına inanılarak çocuğun cinsiyetinin tahmin edilirdi. Doğumdan sonraki, ad koyma töreni yapılır, törende çorba, parça et veya kebab, dolma, börek, fasulye, bamya, meyve veya hoşaf menüsünden oluşan yemek verilirdi. Yemekten sonrası genelde dede veya baba yada aile büyüklerinden birisi, çocuğun kulağına ezan okuyarak istenilen ismi söyler ve "adını ben koydum yaşını Allah versin" diyerek töreni bitirirdi.

Türklerin, Orta Asya dönemindeki Bozkır kültürünün etkisiyle zengin bir giyim tarzına sahip olduğu bilinmektedir. Göçebe hayatın gereği olarak Orta Asya'da rahat kıyafetleri, daha çok deriden yapılmış giyim eşyalarını tercih etmişler, yerleşik düzene geçtikçe de yün ve kumaş kullanımı yaygınlaşmıştır.

Kıyafet modadan çok öte cinsiyet, medeni durum, yaş ve statü göstergesiydi. Başlığına ve giysi renklerine bakarak, kimin sözlü, kimin nişanlı, kimin dul olduğu bilinirdi. Sözlü yada nişanlı genç kızlar başlıklarını açık renkli yazma ile bağlar, beklenmeyen isteklere karşı kendilerini korur, yazmasına biber motifi işleyen gelinin kaynanasıyla arasının iyi olmadığı anlaşılırdı.

Kadın Giysilerinde yöre insanının zevkini yaşayışını anlamak mümkündür. Anadolu'da aynı amaçla kullanılan, ancak yörelere veya yapıldıkları kumaşa göre isim farklılığı gösteren giysiler bulunmaktadır. Bunlar;

Başlıklar: Çevre, kıvrak, festanoz, leçek, canfes, efe, kofi, kasnak

Yelekler: Kırkdöğme, libade, kutoşke, şatla, delme yelek, bibade, mehmer;

Gömler: Bürümcük, celahi, cendil, döşçelik, güdük, zıbın, marama, satko, yağlık

Elbiseler: Sitare, üç etek, zıbın, saya, bindallı, kutik, gane

Şalvar: Lapçin, derpi, sepik, bağış

Ayağa giyilenler: Postal, edik, çarık, çapula, çetik, yemeni, reşik, bot, çizme gibi adlarla bilinirdi.

Aile kavramı içinde en önemli bir yere sahip olan soyun devamlılığının kaynağı, yuvayı yapan, fedakârlık ve sadakatiyle toplum içinde farklı bir yere sahip olan kadındır. Türklerde aile, toplumun en önemli sosyal birliği olup, ailenin temelini teşkil eden kadına, yüce bir varlık gözüyle bakılmış, kadına verile değer "ev toprağın üzerine kurulmaz, bir kadın üzerine kurulur." "Evi ev yapan duvarı tuğlası değildir. Evi ev yapan, bizatihi kadının kendisidir" sözleri ile belirtilmeye çalışılmıştır.

Dilimizdeki "soy-sop" kelimesi anne ve baba taraflarının oluşturduğu akrabalığa verilen önemi ifade etmektedir. Annenin, ailedeki yeri babanın diğer akrabalarından daha önce gelmekteydi. Babanın ölümü halinde, miras anneye düşer, çocukların vasisi de anne olurdu. Türk kadınının, çocuğun terbiyesi ile uğraşması, yemek hazırlaması, çamaşır yıkaması, çadırın kurulması gibi ev işlerinin yanı sıra, keçe pişirme, çorap örme, süt sağma, peynir ve tereyağı yapma ve elbise dikme gibi işlerle uğraşıp, pazar yerlerine gidip mal alıp, satabilmesi aile içindeki ekonomik göreviydi.

Kadına karşı sarsılmaz bir güven, sadakat, sevgi, saygı ve bağlılık vardır. Türk Kadını, erkeğinin yoldaşı güç ve ilham kaynağı, çocuklarının anası, evinin namusunun koruyucusu gibi önemli bir vazifeye görevlendirilmiştir. Daha da önemlisi Türk Milletinin tek bereket kaynağı, hanların, hakanların, cengâverlerin önünde saygıyla eğildikleri bir şeref abidesidir. İtibar sahibi olan Türk kadınının muharebede düşman eline geçmesi büyük zillet sayılmaktaydı. Kadınının düşman elinde olan hakan, oba beyi veya halktan birisi için bu durum onursuzluk olarak görülür ve kadınının kurtarmadıkça itibarını geri alamazdı.

Kadın kadim Türk kültüründe erkeğin tamamlayıcısı konumunda ve daima erkeğin yanındadır. Erkek kadını olmadan hareket etmez. Sosyal hayata açık olan Türk kadını evinde, çadırında, işinde, arabasında, atı üzerinde hep eşyle beraberdi. Erkek savaşa, sefere gittiğinde evin reislik görevini kadın üstlenirdi.

Arab seyyahı İbn-i Batuta "kadınların toplum içerisindeki konumlarını görünce; "Bazen kadınlara erkekleriyle beraber rastlarsınız ve o zaman bu adamları kadınların hizmetkârları zannedersiniz" demekten kendini alamaz" diye görüşlerini belirterek Anadolu erkeğinin, Anadolu kadınlarına verdiği değeri aktarmaktadır.

Yetki ve sorumluluklar paylaşılmış, millet bütünlüğünü ve devlet otoritesini kadın erkeği ile beraber temsil etmekteydi. Törenlerde kadın, Hakanın yanında oturur, siyasî ve idarî alanlarda görüşlerini beyan ederdi. Türklerde aile reisi erkek, çocuklar ve kadınlar üzerinde bir hâkimiyete sahiptir. Öte yandan ailede baba ile anne eşit haklara sahip olup, kadına son derece önem verilir.

Türklerde büyük öneme sahip spor ve savaş sanatları, sadece erkeğe ait bir unsur olmayıp, kadınlar ve de çocuklar da en az erkekler kadar maharet sahibi ve ustalık sahibiydi. Bireysel ve takım oyunlarında kadınlar ayrı guruplarda yarışırken at binme, okçuluk, koşu gibi sporlarda erkeklerle de yarışıyorlardı.

Türkler savaşla ilgili olan sporları yapmışlardır. Spor öğretileri her yaşta yapılmakta, ciddi yarışmalar ise bayramlarda, törenlerde, düğünlerde ve şenliklerde yapılmaktaydı. Ata binmede kaçma-kovalama nitelikli Gök Börü, Kız Börü ve Beyge oyunları, atlı hokeyin atası Çögen ile savaş oyunu olan atlı cirit atma oyunları bulunmaktadır. Okçuluk, hareketli, hareketsiz hedeflere atış, hareket halindeyken, at üzerinde ve geriye atışlarla yapılırdı. Ayrıca takım ve bireysel spor dallarından cirit oynamak, yağlı güreş, karakucak güreşi, kılıç, tepük, gürz ve matrak talimi, hışt atmak, koşu, bayrak yarışı, kayak, tokmak oyunu, av gibi sporlar bunların başlıcalarıdır. Bu uğraşta kadınların da yeri vardı.

Dini bayramlar ve bahar bayramı olarak günümüzde de kutlanmakta olan Nevruz bayramı gibi bayramlar hem resmi, hem de halk arasında kutlanırdı. Çocuğu doğan baba ve hatuna da tebrik maksadıyla kutlama ziyaretleri düzenlenir, sünnet şölenleri, düğünler, zafer kutlamaları ve yeni bir devlet

büyüğünün atanması birer merasim ve şölen havasında insanları bir araya getirirdi. Yakınını kaybedenler belli bir süre eğlenceden uzak kalır, taziye için gelenler kabul edilirdi. Akrabalar ve komşular vefat edenin ailesi ve taziye için gelenler her türlü yardımı yaparlardı, uzun bir süre yemek gönderirlerdi. Cenazeye saygı göstergesi olarak önünde başlıklar çıkarılırdı. Eski Türk inançlarındaki üçüncü, yedinci ve kırkıncı günündeki ölü aşı verme âdeti Müslüman Selçuklularda da devam etmiştir. Ölümünün 40. gününde yemekli bir toplantı düzenlenmesi Orta Asya'dan gelen adettendi. Ölü helvasının dağıtılması geleneği de günümüze kadar devam eden bir gelenektir.

Türkler tarafından bulunup insanlığın kullanımına sunulan, Gündelik hayatta kullanılanlar: Atın evcilleştirilmesi, dört tekerli atlı araba, demirin işlenmesi, sulama kanalı, keçe çadır, kilim, halı, deri eşya ve giysi, saban, dokuma kumaş, düğme, kemer ve tokası, mendil, pantolon, ceket, gömlek, şemsiye, çizme. Beslenme de kullanılan gıda maddeleri: Yoğurt, ayran, baklava, konserve, sucuk, pekmez, pastırma, dolma, lokum. Farabi, Birunî ve İbni Sina gibi çok sayıda Türk bilgini dünya tarafından tanınmış ve eserleri yüzyıllarca bilime rehberlik etmiş, yazdıkları kitaplar Avrupa'da yüzyıllarca okutulmuş, bilim dünyasına ışık tutmuştur. Tıp, fizik, kimya, matematik ve astronomi gibi bilim dallarının temellerini atarak dünyaya öncülük eden çok sayıda Türk bilgini yetişmiş, bilimsel buluşlar yapmıştır. Bunlardan bazıları sıfır sayısı, çiçek aşısı, Mısır medeniyetinden yüzyıllarca önce insan mumyalama, Selçuklular döneminde ilk üniversite (Nizamiye Medresesi), ilk hastane, bilimleri sınıflandırma, ilk insanlı uçuş denemesi, kan dolaşım sistemi, mikroskopik varlıkları keşfi, ilk roket denemesidir. Ayrıca Biruni, dünya çekirdeğinin çapını sadece 15 kilometrelik yanılmayla 6338,8 km olarak tespit etmiş, ay tutulması ve dünyanın günde bir kez döndüğünün kanıtlanmıştır. Cemşid, Ondalık kesiri, Cezeri ise Sibernetiği bulmuştur. Razi; Yer çekimini Newton'dan çok önceleri keşfetmiştir. Ordu'da onluk sistem, kurt kapanı taktiği, hilal taktiği, koçbaşı, geri çekilme taktiği, at bini ve koşu takımları, bando, mancınık, ısıklı ok Türklerin Askeri alandaki icat ve keşifleridir.

ANADOLUDA SİYASİ VE SOSYAL DURUM

1071 Malazgirt zaferi sonrası Anadolu topraklarına artan göçlerle birlikte, önce haclı seferleri ve hemen arkasından gelen 1200'lü yıllarda Türk soyundan gelip, Müslüman olmayan Moğolların istilası ile Anadolu coğrafyasında askeri, siyasi, ekonomik, sosyal dengeler önemli bir değişime uğradı. Bozulan dengeler, devam eden göçlerle birlikte Anadolu'da nüfus kesafetinin ve çeşitliliğinin artması ile birlikte bazı sosyal sıkıntıları da ortaya çıkardı. Tüm sıkıntılara karşın, IV. yüzyılda Orta Asya'dan başlayıp XIV. Yüzyıla kadar devam eden göç dalgaları Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşmasını sağlamıştır.

Selçuklular, 1071 Malazgirt zaferinden kısa bir süre sonra 1075 yılında İznik'i aldılar ve burayı devletin merkezi yapmaya başladılar. Türklerin Anadolu'ya girişi ve hatta Bizans'ın merkezi Konstantinopolis'e (İstanbul) kadar ulaşmalarından başta Bizans olmak üzere bütün Avrupa devletleri rahatsız oldu. Haçılar, Türk akınlarını engellemek ve kutsal gördükleri Kudüs'ü alma idealleri için Bizans imparatorunun teklifi ve papalık makamının daveti üzerine bir araya gelerek 1096 yılından, 1291 yılına kadar yaklaşık iki yüzyıl süren ve ilk dördü

Anadolu üzerinde diğçerleri deniz yoluyla olmak üzere toplam sekiz haçlı seferi düzenlendi.

Haçlı orduları paralı askerlerden oluşuyordu. Bazı devletler içinde buldukları siyasi ve ekonomik nedenlerle seferlere istemeyerek destek vermişlerdi. Sefere katılan komutanlar arasında da uyumsuzluk vardı ve herkes kendi çıkarları için ince hesaplar yapmaktaydı. Haçlı askerleri geçtikleri yerlerde din farkı gözetmeksizin talan ve soygunlar yapmakta, halka zulüm etmekteydi. Hatta IV. Haçlı seferinde Konstantinopolis, işgal edilerek üç gün üç gece yağmalandı.

Geçmişte sekiz haçlı seferinde silahlı güç kullanarak hedefine ulaşamayan haçlı zihniyeti, hedefine ulaşmak için Çanakkale“de, Kut'ül Amare“de, Kurtuluş Savaşında, Orta Doğuda, 15 Temmuz“da olduğu gibi günümüzde de Bizans oyunlarıyla seferlerini devam ettiriyor. Haçlı zihniyeti Müslümanları Hıristiyanlaştırmak değil, gerçek Müslümanlıktan uzaklaştırmak için Vatikan önderliğinde başlatılan "Dinler arası Diyalog ve İlimli İslam"" projeleri ile Hilâl'e karşı savaşlarını İslam düşmanlığı, dini şiddet, etnik temizlik (soykırım), Müslümanları dinlerinden uzaklaştırmak, nüfus planlaması (doğum kontrolü), siyasi ve ekonomik baskı, kültür emperyalizmi olarak sürdürmektedir.

1100“lü yılların sonunda Moğolların, doğuda Orta Asya, Çin ve kuzeyde Sibiryaya ovaları ile Doğu Avrupa“yı istila haberleri Anadolu“ya ulaşmıştı. Batıdan gelen Haçlı seferleri ve doğuda yaklaşmakta olan Moğol tehlikesi karşısında Anadolu“nun o zamanki büyük Türk düşünürleri ve devlet adamları halkı, bu tehlikelere karşı güçlendirme ve örgütlemeye başladılar. Ahilik kurumunun Gâziyân-ı Rûm, Ahiyân-ı Rûm, Baciyân-ı Rûm ve Abdalân-ı Rûm kollarıyla birilikte, Ahi Evran tarafından düzenlenmesi bu döneme rastlamaktadır.

Moğol saldırıları, göçlerin oluşturduğu dönemin karmaşası, yaş ve cinsiyet konusunda ayırım yapmıyor, çocuklar ve kadınlar da zorluklardan kendilerine düşen payı aynı şekilde alıyorlardı. Moğol zulmünün Anadolu coğrafyasında oluşturduğu tedirgin ortam, birçok şehirde üretim, ticaret ve posta örgütlenmelerine zarar vermiş, kültür, sanat ve ticaret yönünden birçok şehir cazibesini, kaybetmişti. Rum esnaf ve zanaatkâr da buldukları şehir ve kasabaları terk ederek kitleler halinde daha güvenli bölgelere, göçebe Türk Obalarıyla beraber göç etmişlerdir. Karmaşanın artması ve asayişin bozulması, devlet otoritesinde zafiyete neden oldu. Ticari, zirai ve sanatsal çalışma ortamının olmaması, halkın yoksullaşmasının yanı sıra, bitmeyen iktidar savaşları, yönetim değişiklikleri ve isyanlar halkı umutsuzluğa itiyor, batıya doğru göçleri hızlandırıyordu. Bu gelişmelerle Anadolu“nun Türkleşmesi ve İslamlaşması artarak hızlanmıştı. Yerleşmek için uygun yer arayışında olan göçmen Türklerin, Orta Asya“ya benzerliği sebebiyle Küçük Asya olarak tanımladıkları ve etnik yapısında büyük bir değişimler yaşayan coğrafyayı sahiplenmeleri, yerleşmeye yönelik eğilimlerden dolayı Anadolu, Türkiye olmaya başlamıştı.

1071 Malazgirt zaferi sonrası askeri gücünü nerdeyse tamamen kaybeden Bizans, iktidar mücadeleleri ile uğraşüyor, büyük bir kesafet ve çeşitlilikle devam eden göçler ile Türk akınları karşısında güç oluşturarak direnemiyordu. Bölgesel savaşlar, salgın hastalıklar, siyasi rekabetler ve Türk akıncılarının saldırıları, gibi nedenlerle Bizanslı Rum halkları ile mahalli topluluklar Konstantinopolis başta olmak üzere Ege, Akdeniz ve Karadeniz kıyılarına doğru çekilerek Anadolu

topraklarını Türklere terk ediyorlardı. Doğu ve İç Anadolu'da Rum kesafet-i nüfusu (nüfus yoğunluğu) azalıyor, boş denecek kadar tenhalaşan yerler ihya edilmek üzere, Türklerle doldurularak, Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması hız kazanıyordu.

1230'lu yılların başında Moğol İstilasının ilk etkileri görülürken, Anadolu Selçukluları bu sıkıntıların üstesinden gelmeyi başarmış, önce 1239 Babâî İsyanı, daha sonra 1243 Köseadağ Savaşının kaybedilmesi ile siyasi ve askeri güçleri zayıflamıştı. Moğol istilasının Anadolu'ya uzanması, merkezi idarenin sorunlara çözüm üretmemesi ile birlikte siyasî istikrarsızlık baş göstermişti. Merkezî otoritenin zayıflaması, bir taraftan sınır bölgelerinde Haçlılarla, diğer taraftan Anadolu içlerinde Moğollarla mücadelede başarılar elde eden Beyliklerin gücünü artırmış, Anadolu'da Beylikler dönemi oluşmaya başlamıştı.

AHİLİK

Ahilik, devletin yapılandırma çalışmaları sırasında Selçuklu Sultanı I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in destek ve himayeleri ile Kayseri'de, Debbağların Piri ve 32 çeşit esnaf ve sanatkârlar zümresinin lideri olarak bilinen asıl adı Şeyh Nasîrüddin Ebu'lhakayık Mahmud bin Ahmed El-Hoyi (1175-1260), bilinen adıyla Ahi Evran'ın liderliğinde organize edildi.

Ahi Evran'ın 1205 yılında geldiği Kayseri'de Ermeni, Bizanslı Rum ve az sayıda Hıristiyanlaşmış Türk ile buraya göç eden Müslüman Türkmenlerin oluşturduğu bir halk bulunmaktaydı. Ermeni ve Bizanslı Rum esnaf ve sanatkârları karşısında Müslümanların meslektaşları ile rekabet edebilmeleri, meslekte ve ticarete tutunabilmeleri için birlik, beraberlik ve dayanışmaya içinde olmaları gerekliliğini tespit eden Ahi Evran, Müslüman esnaf ve sanatkârları bir araya getirerek aynı çatı altında topladı.

Ahi Evran, Kayseri'nin Moğol işgali öncesi, Moğollarla iş birliği içersideki bir grup saray mensubunun ıftıraları sonucu Konya, Kırşehir, Denizli başta olmak üzere Anadolu'nun değişik yerlerine sürgüne gönderilmiş gittiği yerlerde ahi birliklerinin çok yakın ilgisi ile karşılaşmıştır.

Ahi Evran, Letaif-i Hikmet adlı eserinde "Allahü Teâlâ, insanı medenî tabiatlı yaratmıştır. Bunun açıklaması şudur: Allah insanları yemek, içmek, giyinmek, evlenmek, mesken edinmek gibi çok şeylere muhtaç olarak yaratmıştır. Hiç kimse kendi başına bu ihtiyaçları karşılayamaz. Bu ihtiyaçların karşılanabilmesi için demircilik, marangozluk, dericilik gibi çeşitli meslekleri yürütmek üzere çok insan gerekli olduğu gibi, bu meslek dallarının gerektirdiği alet ve edavatı imal etmek için de birçok insan gücüne ihtiyaç vardır. Bu yüzden toplumun ihtiyaç duyduğu ürünlerin üretimi için lüzumlu olan bütün sanat kollarının yaşatılması şarttır. Bununla da kalmayıp, insanların sonradan doğacak ihtiyaçlarını karşılamak için yeni sanat dallarının meydana getirilmesi gerekmektedir." Diyerek toplumun mesleklere olan ihtiyacına ve meslek öğrenmenin önemine işaret etmiştir.

Sanat ve ticaret ahlâkını, üretici ve tüketici çıkarlarını gözeterek, mali ve ekonomik durumlarını iyileştirmek üzere herkesin bir sanat ve meslek sahibi olmasının önemi Ahilik teşkilatının yapılanmasını sağlamıştır. Her mesleğin ahisi bulunur, ahilerin başkanlığını yapan Ahi Baba da ahilik hiyerarşisinin en üstündedir. Ahilerin anayasası olan fütüvvetnamelerde, Ahilikte en alt

dereceden, en üst seviyeye kadar hiyerarşik yapılanma ve herkesin uyması gereken kurallar, en ince detaylarına kadar, belirlenmiştir.

Ahilik, Kur'an-ı Kerim, Bakara suresi, 200-202 ayetlerinde geçen "İnsanlardan öyle kimseler vardır ki, „Rabbimiz! Bize (nasibimizi-kismetimizi) dünyada ver" derler; böyle kimseler için ahirette bir nasip yoktur. Onlardan öyle kimseler de vardır ki, „Rabbimiz! Bize dünyada da, ahirette de iyilik ver ve bizi ateş azabından koru" derler."

Kur'an-ı Kerim Kasas Suresi 77. Ayetinde "Allah'ın sana verdiği bu servet içinde ahiret yurdunu ara, dünyadan da nasibini unutma, Allah sana nasıl iyilik ettiyse, sen de öyle iyilik et, yeryüzünde bozgunculuk isteme, çünkü Allah bozguncuları sevmez."

Ayetlerini özetleyen "Hiç ölmeyecekmiş gibi dünya için, yarın ölecekmiş gibi ahiret için çalış" hadisini düstur edinmiştir. Göçle Anadolu'ya gelen çok sayıdaki sanat ve meslek erbabının mesleki, dini, ahlaki ve insani yönden güçlendirilmesi amaçlanmıştı.

Ahilik Kurumu, Ahlâk, akıl, bilim ve çalışma olmak üzere dört temel esas üzerine teşkilatlanmıştı. Ahiler, kendilerine yeterli, kimseye yük olmayan, emeği ile geçinen, kazancını herkesle paylaşan, kişisel tutkularından arınmış, meslek ve iş sahibidir. Giyim, kuşam ve davranışlarıyla, her hal ve hareketleriyle örnek olup, birliktelik ve beraberlik içersindedir. Alplikle Erenliği bütünleştirmiş ve yaşamına yansıtmış olup, kul gibi değil kişi gibi davranır. El etek öpmemeyi, "beyler kapısına varmamayı", vurgunculuk ve sömürüden kaçınıp bunlara karşı mücadeleyi kendisine ilke edinmiştir. Ahiler, üretken, ülkenin ekonomik gelişimine katkı sunan, insanları eğitip öğreterek üretici kılan, toplumsal dengeleri koruyan, "eli bayraklı, beli kuşaklı" kişi olarak gerektiğinde vatanını, devletini ve milletini koruyup, nizama zarar verenlere karşı canı pahasına savunan, hamiyetli, cömert, yardımsever, paylaşımcı aynı zamanda dayanışmayı ilke edinmiş kişilerdir. Ahiler, mesleklerini icra ederek Rum esnafla rekabette, sanat ve ticaretleri geliştirip, artırarak ürettikleri malın kalitesini koruyor ve üstünlük kazanıyordu. Üretim ihtiyaca göre yapılıyor, yeni esnaf ve sanatkârları ahlaklı ve insafli yetiştirmek, ihtiyaç içinde bulunanlara her alanda yardım etmek, ülkeyi savunmada devletin ordusuyla birlikte hareket etmek ve onlara yardımcı olmak gibi gayelere matuf olarak donatılıyordu.

Ahilik kurumu, huzursuzluk ve tedirginliği ortadan kaldıran, toplumları bir arada tutan ve bir iç barışa kavuşturan dini, tasavvufi nitelikli sosyal örgütlerin şekillenip gelişmesine zemin hazırladı. Aynı inancı, kültürü paylaşan Ahi zaviyeleri, dirlik ve düzenin kısmen de olsa sağlanmasına ve bu karmaşa döneminin atlatılmasına yardımcı oldu. Anadolu'nun her yerinde çok yaygın bir örgütlenmesi bulunan, güven ve otorite bunalımlarının atlatılmasında önemli görevler yapan Ahi teşkilatı, halkın sarsılmaz güvenini kazandı.

Tezahürleri Orta Asya'da görülen, Kayseri'de filizlenen ahilik teşkilatı ve bağlı gruplarının dini, mesleki ve sosyal faaliyetleri, ilerleyen süreçte, başta Konya, Kırşehir, Ankara, Denizli olmak üzere, önce Selçuklu, sonraları Osmanlı Devleti hâkimiyetindeki şehir ve kasabalarına bilgi, beceri ve birikimlerini suya atılan taşın oluşturduğu halkalar gibi yayıldı. Anadolu'nun büyük şehirlerinden en küçük köylerine kadar, bütün yerleşim birimlerinde örümcek ağı misali örgütlenen Ahiler, yerleşik ve göçebe nüfus ile iç içe yaşamış, Moğol istilasına karşı, Orta

Anadolu'da örgütlü bir savunma hattı oluşturmuşlardır. Ahiler, müteakip yıllarda Türkmenlerin desteğini alan Sultan'ın yanında yer almışlar, XIII. yy'ın ikinci yarısından sonra bilhassa şehirlerin mahalli idaresinde söz sahibi olarak halkın asayiş, sükûn ve huzurunu temine yönelik çaba sarf etmişlerdir.

Anadolu'daki siyasî ve sosyal istikrarsızlığa rağmen, geçmişten beri etkileri görülen Ahilik teşkilatı varlığını asırlarca muhafaza edecek kuvvetli bir örgütlenmeyi Ahi Evran önderliğinde başarmıştır. Ahilik, eski Türk akılık ve alp geleneğinin, Arap ve İran fütüvvet idealiyle İslâmî bir sentez içinde birleşip Anadolu'da ortaya çıkan kurumlaşmış şekli, Anadolu'yu yurt edinen Türklerin yerleşik hayata geçişleri ve milletleşme süreçlerinin inşasıdır.

Selçuklu Sultanı XIII. yüzyılın başlarında ortaya çıkan ve bu asır içinde bütün Anadolu'ya yayılan Ahiler için Kayseri'de debbağları ve diğer sanatkârları da içine alan büyük bir sanayi sitesi inşa ettirmişti. Burada işlenen derilerden çıkan yünlerini değerlendirmek için bir araya gelen ve yünleri halı, kilim dokumanın yanında giysi üretiminde de kullanan kadınlar, Ahi Evran'ın eşi Fatma Bacı öncülüğünde, Ahilerle birlikte eğitim görmüş, pek çok alanda faaliyet göstermeye başlamışlardı.

Orta Asya'dan gelen göçebe Türlerle, Anadolu da Müslüman nüfusun artışı hızlanmaktaydı. Anadolu'yu yurt edinmek üzere yerlerinden yurtlarından ayrılıp gelen kitlelerin kısa bir süre de olsa barındırılmaları, ağırlanmaları, yeni ortama uyumları sağlanmaları gerekiyor, bu sorunlarına çareler aranıyordu. Ahi Tekke ve zaviyeleri konuk edilenlerin beslenme ve barındırma hizmetini karşılık beklemeden yürütmekteydi. Zaviyeleri ile bütün Anadolu'ya yayılmış ve yayılmaya devam eden ahiler, devletin yapısı içinde yer alarak, o dönemde beledi ve asayiş hizmetlerini yerine getirmiştir. Ahi Teşkilatı, yerlerinden yurtlarından kopup, kitleler halinde Anadolu'ya göçlerin oluşturduğu problemlere ve karmaşaya çare olmuştu. Belediye hizmetlerinde Bacıların etkisi hissedilmekteydi. Ahi Tekke ve zaviyelerinde karşılık beklemeden misafir edilenlerin barınmaları ve ağırlanmaları Bacıların hizmet alanlarındandı.

ANADOLU'NUN TÜRKLEŞMESİNDE AHÎ ZAVİYELERİNİN ÖNEMİ

Zaviye; tarikat faaliyetlerinin yürütüldüğü küçük yapı olarak tanımlanır. Ahi zaviyeleri Ahilik faaliyetleriyle birlikte dini faaliyetlerin yapıldığı merkezlerdi. Ahilik, çok kısa olarak sanatkârlığın, esnaflığın ahlaki yönden gelişerek uygulanışı olarak tanımlanabilir.

Ahi zaviyeleri, mesleğinde başarılı olan hali vakti yerinde bir Ahi başkanı tarafından tesis edilirdi varlıklı, iyi ahlâklı ve cömert kişiler olan mesleğin ahisi tarafından büyük yerleşim alanları dışında, küçük köy ve kasabalarla yollar üzerinde, özellikle de sınır uçlarında inşa edilirdi. Kurulan zaviyelerin etrafında evler yapılıyor, iş yerleri açılıyordu. Bunların kuruluşu, askeri birliklerin gelişinden önce gerçekleşiyor, askerî seferlere lojistik destekler sağlanıyordu. Ahi birlikleri tarafından, sınır uçlarında, bir dağ yamacına hâkim konumda, dere veya nehir kenarında "kalmaya geldik" mesajını vermek üzere, Selçuklu ve Osmanlı Mimarisine örnek olacak zaviyelerini inşa ediyordu. Ahiler önce çadırını, sonra uzman olduğu demircilik, debbağlık (dericilik), saraçlık, nalbantçılık, demircilik, dokumacılık vb. mesleklerle ilgili iş aletleriyle beraber hayat düzenini ve meslek yaşantısını buraya kuruyordu. Zaviyeler kurucusunun veya şeyhinin adını

taşıyordu. Anadolu'nun değişik yörelerinde bulunan ve sayıları binlerle ifade edilen bu zaviyelerin kurucuları arasında Bacı Ana, Sağrı Hatun, Savma Hatun gibi kadın adlarına rastlanılmakta, bazı zaviye kayıtlarında Kız Bacı, Ahi Ana, Sakan Hatun, Hacı Fatma zaviyeleri gibi bazı zaviye şeyhlerinin kadın olduğu yazmaktadır. Kütahya vakıf evrakı içinde Od Yakan Baba zaviyesi şeyhinin vefatından sonra Hacı Bacı bu zaviyeyi idare etmiş, kendisinden sonra yerine geçen Hundi Hacı hatunun ve ondan sonra da zaviyeyi ihya etmiş olan Sume Bacı'nın büyük hizmetleri olduğu kaydı yer almaktadır.

Ahiler, karakteristik yapılarının olgunluğunu kullanarak zaviye civarında, şahsiyetli, işini iyi yapan, birleştiricilik görevi almış özellikleriyle yaşantısına devam ediyor, milliyet farkı gözetmeksizin yöre halkını etkisi altına alıyordu. Ahi zaviyelerinin kurulduğu yer adları günümüze kadar ulaşmış, Anadolu'da Ahi Evran, Ahi adıyla pek çok yerleşim yeri ve Tekirdağ'da Ahi Mehmet, Ahievren adlı köyler bulunmakta ve ahi izi taşıyan yerleşim yerleri bulunmaktadır. Günümüzde, Ahi adını taşıyan köy ve mahallelere rastlanılmakta, tarihi belgelerde birçok Ahi zaviyesinin adı geçmektedir.

Ahiler yerleştiklere yerlerde zaviyelerini kurmaya devam ediyorlar, buldukları yörede devlet işlerine karışmadan, askeri güç olarak sultanın emrine giriyor, halkı sosyal, kültürel ve dini konularda eğitici ve yönlendirici olarak faaliyette bulunuyordu.

Göçle gelen kitleler, kendilerinden önce gelen tanıdık obaları arıyor, zaviyelerin yanında çadırlarını kuruyorlar, öncü birlikleri de daha uygun yerler aramak için Anadolu'nun değişik yerlerine keşiflerde bulunuyor, zaviyelere gelenlerden Anadolu ve Orta Asya hakkında bilgi alıyorlardı.

Türklerin iyi kılıç kullanmaları, ata iyi binmeleri, atıcılığı geliştirmeleri, sportif etkinliklerde bulunmaları, ticari hâkimiyeti sağlamaları bölgelerini ekonomik, sosyal ve askeri yönden geliştiriyordu. Zaviyeler etrafına toplanan göçebe Türklerin organize bir şekilde Bizanslı Rumlar üzerine akınlar düzenleyip fetihlerde bulunmaları, hâkimiyet alanlarını genişletti ve Rumları yerlerinde ayrılmaya zorladı. Diğer Ahi zaviyeleriyle, Türk obaları ve aileleriyle de irtibata geçerek yöresini ilim ve irfan yönünden Türkleştirip İslamlaştırıyor, sanat, ticaret ve mesleki konulara uğraşp, çalışanlara mesleklerini öğretirken ahlaki ve dini değerleri de aşilayarak, nesilden nesle geçen hiyerarşik bir düzeni de kuruyordu. Zaviyelerde yerleşik gündelik yaşam sürerken fetih edilen yerlere ve sınır uçlarına yeni zaviyeler inşa ediliyor, oralara gelecek göçmenlere yardımlarda bulunuyorlar, İslamiyet'in yayılmasına destek veriyorlardı.

Ahiler ve bacılardan uygun olanlar, gündüz geçimlerini sağlama yolunda çalışırlar, ikindiden sonra gelir olarak elde ettiklerini zaviye reislerine verirler, zaviyede ihtiyaç olan, kendilerinin üretemediği yiyecekler ve diğer ihtiyaç maddeleri tedarik edilir, zaviyeye gelenlere ikramda bulunulur, kendi ihtiyaçlarını da giderirlerdi.

Eğitim ve öğretim kurumu olabilecek şekilde inşa edilip düzenlenen zaviyelerde sohbetler ve eğitim yerde oturarak yapıldı. Zaviyelerde namaz kılınır, yemeklerden sonra Kur'an okunur, dini eğitim verilir, hep birlikte zikir ve semah yapılır, oturmayı, kalkmayı, söze başlamayı, yemek yemeyi, su içmeyi, mesleğe, ustaya ve büyüğe saygıyı zaviyelerde öğrenilirdi. Mübarek gün ve

gecelerde nafîle ibadetlere daha bir ağırlık verilir, böyle gecelerde zaviyeler adeta bir zikirhane hüviyetine bürünürdü.

Zaviyelere gelen yolcular, buralarda konaklıyor, dinlendikten sonra yollarına devam ediyordu. Misafirlere gerektiği gibi hizmet etmeyen zaviye görevlileri, görevlerinden alınır ve cezalandırılırdı. Anadolu'da açılan ilk zaviyelerden itibaren bu sosyal görev kuruluş amaçlarının yazıldığı zaviye vakfiyelerinde açıkça belirtilmiştir. Misafirlerin yeme, içme ve barınma gibi zaruri ihtiyaçları karşılıksız olarak üç gün boyunca karşılanmakta, misafirlerin kimlikleri tespit edilerek ilgili makamlara bildirilerek, geldikleri yerler hakkında bilgi alınır, güvenilirliğinden emin olunanlara bilgi verilirdi. Alınan bilgiler devlet makamlarına aktarılır, verilen bilgilerle de Anadolu'nun durumu Orta Asya'ya iletilirdi.

Yüzyıllar boyunca sosyal bir kurum olarak önemli hizmetlerde bulunan Ahi zaviyelerinde konuk ağırlama hizmetleri dışında düzenli olarak dersler de verilirdi. İşyerinde veya zaviyedeki işi bitenler, dini ve ahlâki eğitimini bu zaviyelerde alırdı. Zaviyeler aynı iş kolundaki sanatkârları bir yerde toplayarak, günümüzdeki sanayi sitelerinin, iş merkezlerinin ve çarşıların kurulmasına imkân veriyordu.

Türklerin hâkimiyetindeki en ücra köşelere kadar yaygın teşkilatlara sahip olan Ahi zaviyeleri eli açık, yiğit ve cömert olan Türk insanının destekleriyle, Orta Asya'dan Anadolu'ya göç edenlerin sıkıntılı günlerinde iâşe ve ibatesini temin ederken, sıcak ve güvenilir misafirhaneler olarak konuklarını ağırlıyor, gündelik yaşamlarını kolaylaştırıyorlar, göçebe hayattan yerleşik hayata geçmesini hızlandırıyorlardı.

Kadınlar da erkekler gibi uzun ve yorucu göç sırasında, eğitimden uzak, yalnızca gündelik işlerle uğraşlarına devam ediyorlar, geleneksel el sanatlarını yapma imkânı bulamıyorlar, önceden edindikleri bilgi ve becerileri unutuyorlar, gençlere öğretme imkânı bulamıyorlardı. Erkekler savaş sanatlarıyla güvenliği sağlamakta, yiyecek temin etmekteydi. Çocuklar ise göç konvoyundaki diğer çocuklarla birlikte annelerinden ve büyüklerinden aldıkları terbiye ile hastalıklardan fırsat bulurlarsa çocukluklarını yaşayıp, büyümeye çalışıyorlardı. Tüm göçerlerin kendilerini güvende hissettikleri yerler, Ahiler tarafından inşa edilip gelenek ve göreneklerin yaşatıldığı, dini görevlerin yerine getirilebileceği, bir tas sıcak çorba içebileceği, yaralarını sarıp, dinlenebileceği zaviyelerdi. Zaviyelerde, hayvanından elde ettiği ürünleri, elindeki birkaç eşyasını da satarak veya takasta kullanarak ihtiyaçlarını da giderme imkânı buluyordu. Zaviyeler, Anadolu insanının zor anlarında sığındığı ve huzur bulduğu mekânlar olmuştu.

Millî kültürümüzün Orta Asya'dan Anadolu'ya taşınarak, bozulmadan yaşanmasında, geleneksel Türk el sanat dallarının korunması ve yaygınlaşmasında, ucuz ve kaliteli mal üretilmesinde, ticaretin huzur ve güven ortamında gelişmesinde, toprağın işlenmesinde, gelenlere ve yerli halka dinî eğitimin verilmesinde, Anadolu toprakların maddî ve manevî açılarından ihya edilmesinde önemli görevleri yerine getirmiştir.

Zaviyeler birer eğitim ocağı olarak görülür, yamak ve çırakların okur- yazar olmalarına büyük önem verilirdi. Zaviyelerde, okur-yazarlık eğitimine ilaveten Kur-an-ı Kerim okuma, dini, ilmi, edebi bilgilerle, Türkçe, Arapça, Farsça gibi diller ve güreş, at binme, yüzme gibi sporlar ile meslek de öğretilirdi. Yetenekli ve istekli olanlara hüsnü hat ve musiki gibi dersler de verilirdi. Zaviyelerdeki bu eğitimin neticesinde ahiler ve bacılar ilmi eserleri okuyabilir ve ilmi konularda

sohbetlere katılır, fikirlerini söylerler, şiir ve destan yazarlardı. Bu eğitimler toplumda bir okuma geleneği oluşturmuştu. Yüz yüze yürütülen bu eğitimler de Yamak ve çıraklar sosyal ve dini yaşantı ile ahlaki erdemleri zaviyelerdeki büyüklerinden dinleyerek, görerek ve yaşayarak adap ve erkân öğrenirlerdi. Yeterli olgunluğa erişenler kılıç kullanma, ok atma gibi askeri eğitim alırlardı. Zaviyelerdeki eğitim ve öğretiminde asıl amaç, ahlaklı, faziletli ve terbiyeli insan yetiştirmektir. Yerleşik düzene geçildiğinde, meslek eğitiminde esnafın kendi işyerleri, dini ve içtimai eğitimde mahalle ve köylerdeki Yaren Odaları ile ilmi eğitimde medrese gibi ilim ocakları kullanılmıştır.

Anadolu Bacıları bu zaviyelerde görev alan grupların basında geliyordu. Ahi zaviyelerinde göçmen Türklerin ve misafirlerin ağılanmasına yardımcı oldukları gibi gelenlerin kızlarına ve hanımlarına kadın el sanatları ile ev işlerini öğretiyor, onların ilmihal bilgilerini almalarına yardımcı oluyorlardı. Temizlik, yemek, halı, kilim, kumaş dokuma, giysi imalatı, çocuk yetiştirme gibi gündelik işleri yapıyorlardı. Bunun yanı sıra ürünlerini pazarda satarken edindikleri dostlukla Rum kadınlarıyla sohbetler ediyor, edindikleri bilgilerle istihbarat görevini de yapıyorlar, aynı zamanda da İslamiyet, Müslümanlık Rum kadınlarına tanıtılıyordu.

BACIYÂN-I RÛM (ANADOLU BACILARI)

Bacı, Anadolu'da halen kız kardeş, abla anlamında bir kelime olarak kullanılmakta olup, kadınlar birbirlerine, erkekler de kadınlar bacı diye hitap ederler.

Rum kelimesi günümüzdeki anlamının aksine "Anadolu" kelimesi ile eş anlamlıdır. Örneğin Mevlana Celalettin-i Rumi ismi "Anadolulu Mevlana" anlamına gelmektedir. Aslında "Rum" kelimesi eskiden Türklerin kullandığı bir kelime iken, nedense Helenlerin kullandığı Anatolia (Anadolu) kelimesi ile yer değiştirmiş ve günümüzde Yunan kökenli Hıristiyan anlamında kullanılmaktadır. Bacıyan-ı Rum kelimesi "ANADOLU BACILARI" anlamında kullanılan bir kelimedir.

Bacılar yapılanmasının içeriği ve faaliyetlerine dair bilgi Menâkıb-ı Evhadü'ddin-i Kirmânî'de, Anadolu Selçukluları zamanında bu hanımlar arası oluşum "Fakiregân" olarak geçmektedir. Fakiregan Kadın derviş anlamındadır. Yardımsever adın dervişler birbirine "Bacı" diye hitap ettikleri için Bu kadın ve kızların meydana getirdikleri oluşum, dini ve ahlaki açıdan donanımlı tam olan kadınlar yetiştiren bir okul olarak Bacıyan (Bacılar) adıyla tanınır olmuştur.

Anadolu'da Ahilik Teşkilatı yanında çok güçlü bir Anadolu Kadınlar birliğinin varlığı, Türkmen kadınların kurmuş oldukları Bacıyan-ı Rum adı ilk kez Aşıkpaşazade'nin "Târih-i Âli Osman" adlı eserinde geçmektedir. Aşıkpaşazade, 15. yüzyılda yaşamış Osmanlı tarihçilerinden olup, asıl adı Ahmed Aşık'dır. XIV. yüzyılın şair ve mutasavvıflarından Aşık Paşa'nın üçüncü kuşaktan torunudur. Aşık Paşa'nın soyundan geldiği için, Aşıkpaşazade ismiyle tanınmıştır.

Aşıkpaşazade Osmanlı Devletinin kuruluşundan bahsederken ; "...Rum'da dört taife vardır. Kim misafirler içinde biri Gazıyan- ı Rum ve biri Abdalan-ı Rum ve biri Bacıyan-ı Rum ve biri Ahiyan-ı Rum ..." diye belirtmiştir. Yani " Anadolu'da dört grup vardır. Biri Anadolu Gazileri (savaşçıları), biri Anadolu Erenleri, biri Anadolu Bacıları ve biri de Anadolu Ahileri olup misafirler için hizmet ederler."

Ahiler, ülkeleri, yaşam felsefeleri, eğitimleri aynı olmakla birlikte, görevleri gereği Aşıkpaşazade'nin belirttiği gruplar halinde faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Bu gruplar gerektiğinde bir olabiliyorlardı. Savaş zamanlarında Gaziyan-ı Rum grubunda birleşiyorlar, dini eğitimi Abdalan-ı Rum grubu gibi veriyorlardı.

Ünlü seyyah İbn-i Batuta Anadolu gezisini anlattığı eserinde Ahiliğin genç ve bekâr erkeklerden kurulmuş bir teşkilat olduğundan söz ederse de zaviyelere ait kayıtlarda, Kız Bacı, Ahi Ana, Ahi İslam zevcesi Ahi Fatma, Sakari Hatun, Hacı Fatma gibi zaviye sahibi kadınlara rastlanmaktadır. Tam adı Şemseddin Ebu Abdullah Muhammed Bin İbrahim olan Arap gezgini İbn-i Batuta (1304 -1366) Kuzey ve Orta Afrika, İspanya, Arabistan, Anadolu, Kırım, Orta Asya, Hindistan ve Çin'i gezdi. Din konusundaki bilgileri ile çağının İslam ülkelerinde ilgi gördü. Anadolu gezisinde; Ahiler ve halkın toplumsal yaşamı, gelenek ve görenekleri ile Osmanlı Devletinin kuruluşu hakkında verdiği bilgiler önemlidir.

Ahiler, erkek egemen bir yapıda olmayıp, kadınlar dışlamamıştır. Kadınlardan zaviye sahibi şeyh olanları, üstelik içlerinde Ahi unvanını taşıyanlarda bulunmaktadır. Liyakat sahibi kadınların Anadolu fütüvvet ehli arasında, üst makamlarda bulunması toplumun tüm kesimlerince kabul görmüş, Türk geleneğinin bir gereği olarak kadınlara verilen değer ve gereken saygı gösterilmiştir. Burada İbn-i Batuta'nın sözünü hatırlamakta fayda olacaktır. "Bazen kadınlara erkekleriyle beraber rastlarsınız ve o zaman bu adamları kadınların hizmetkârları zannedersiniz"

Türk İslam Medeniyetinde, Selçuklu ve Osmanlı Devletlerinde oluşan kadın modeli ve bu modelin örgütlemiş şekli Bacıyan-ı Rum"dur. Kadının bir yandan üretici olmayı öğrenerek bir yandan da toplumsal, manevi, insani değer ve normları özümseyip sosyalleşerek kişilik kazandığı ortamı Anadolu Bacıları oluşturmaktadır. Uygarlık ölçüsünün kadına verilen önem ve toplum içindeki etkinliği ile ölçüldüğü, toplumda erkeklerle beraber görevler ifa eden kişilik ve hak sahibi Türk kadınları Anadolu Bacıları etkisi ile yetişmekteydi.

Bacıların, Anadolu'da İslâm'ın yayılması için harcadıkları emekler küçümsenemeyecek kadar büyüktür. Ahilerin ve Bacıların örnek davranışları, Rum halkın İslâm'a ısınmasını, dolayısıyla İslam dinini severek kabul etmesini sağlamıştır. Bacılar, şeyh ile mürideler arasında vasıta olarak onların İslâmi eğitimlerine katkı sağlamışlardı. Anadolu Bacıları'nın Selçuklular zamanında ki hizmetleri Osmanlılar döneminde de sürdürülmüştür.

Batılı seyyah ve araştırmacılar, tarihin o dönemlerinde Anadolu kadınların bir araya gelerek Ahilik teşkilatı ile aynı dönemde, bugünkü anlamıyla Sivil Toplum Örgütü oluşturmalarını hayretle karşılamıştır. Alman araştırmacı Franz Taeshner, kurulan bu teşkilatın varlığına inanamaz. Çünkü kendisi kadını, sosyal haklara sahip olmayan bir köle olarak gören, toplumu ya da krallığı yönetmesine izin verilmeyen, tanıklığını hiçbir şekilde kabul etmeyen, Engizisyon mahkemelerinde cadı ve büyücü suçlamalarıyla katledilen, günahkâr ve lanetlenmiş kabul edip, sosyal hayattan soyutlayan bir kültürle, Fransa-Almanya-İtalya arasındaki altın üçgen ortamında yetişmiştir.

Avrupa'nın ortaçağı yaşadığı dönemde, Anadolu'da Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları) gibi bir teşkilatın varlığı ve faaliyetleri, Türk - İslam toplumunun uygarlık ve medeniyet seviyesindeki göstergesidir. Türk İslam Medeniyetinin Orta

Asya'dan Anadolu'ya uzanan seyri içerisinde kadın kabiliyet ve cesaretlerini Anadolu'da kurumlaştıran Anadolu Bacıları olmuştur.

BİR KADIN LİDER: FATMA BACI

Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları) Dönemin ünlü âlimlerinden şeyh Evhadü'd Din Hamid el Kirmani'nin kızı, babasının en yakın müritlerinden olan Ahi Teşkilatını organize eden Ahi Evren'in (Nasirud-Din Mahmud el-Hoyi) eşi, teşkilatının ilk lideri Fatma Bacı tarafından, I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in himayeleri, Ahi Evran'ın yardımları ile örgütlenmiştir. Fatma bacı, babası Şeyh Kirmani'nin ve eşi Ahi Evran'ın kadınların ve kızların düzenli eğitim yapmalarını, el sanatlarının öğrenmeleri yönündeki istekleri doğrultusunda Bacıyân-ı Rûm, Ahi Teşkilatı ile aynı zaman dilimi içerisinde ve aynı coğrafyada teşkilatlanmalarını gerçekleştirdi. Fatma Bacı, dünyanın ilk kadın teşkilatı olan Bacıyan-ı Rum'un ilk lideridir.

Kendisine Kadın Ana da denilen Fatma Bacı, erenlerin ve dervişlerin saygı gösterdiği, Hacı Bektaş'ın sıklıkla ziyaret ettiği ve saygı duyduğu keramet sahibi bir kadındır. Fatma Bacı, erenler meclisine girer, bazen erenlere sofraya hazırlar, misafirleri ağırlar, babasından kalan servetini erenler yoluna harcardı.

Bacılar, Kayseri'nin 1243 yılında Moğollar tarafından kuşatılıp işgali sırasında şehrin savunmasında görev almışlardır. Selçuklu Devletinin en önemli kentlerinden biri olan Kayseri, Moğollar tarafından kuşatıldığında, Ahilerin ve Anadolu Bacılarının kahramanca direnmelerine rağmen ihanet sonucu Moğollar tarafından ele geçirildi. Moğollar başta ahiler olmak üzere halka zulüm ve işkence etti. Anadolu Bacıları'ndan esir düşenler arasında, tecavüze uğrayanların onur anlayışlarının sorumluluğu ile Kızılırmak ve Yeşilirmak'taki toplu intiharları tarihin karanlık sayfalarında yer almaktadır. Fatma Bacı'nın da aralarında bulunduğu çok erkek ve kadın esir edilerek İran'a götürüldü. Fatma Bacı'nın uzun süren esareti 1260'lı yıllarda sona erdi ve Anadolu'ya dönebildi. Fatma Bacı esareti süresince de kadınları örgütlemeye, mesleki ve tasavvufi eğitimler vermeye devam etti. Kayserinin Moğol istilası ve Fatma Bacı'nın esareti ile Anadolu Bacıları'nın, Anadolu'nun pek çok yerine dağıldığı kayıtlarda yer alır. Anadolu Bacıları gittikleri her şehir, belde ve yerleşim yerinde sanatlarını devam ettirdiler. Bacılar hem üretim faaliyetleriyle ekonomik hayata katılımlarını devam ettirmişler, hem de yeni geldikleri yerlerde kadınları da örgütlemeleri, onların iktisadi hayata katkılarını sağlamıştır. Anadolu'nun ücra köşelerine kadar yayılmış, kadınlara yeni iş sahaları oluşturmuş, halı ve kilim dokumacılığı başta olmak üzere geleneksel Türk el sanatlarının günümüze kadar geliştirilerek ulaştırılmasına da önemli bir katkı sağlamıştır.

Anadolu Bacıları'nın Şeyhi olan Fatma Bacı, Hacı Bektaş-ı Veli'nin vefatından sonra müritlerince kaleme alınan ve Hacı Bektaş-i Veli'nin hayatını anlatan Velayet-name " de "keşif ve keramet sahibesi, bilgili bir mürşide" olarak anlatılır.

Ahi Evran, ahilik kurumunu "**Eline, beline, diline sahip ol**" yani, "hırsızlık etme, dürüst davran, başkasının namusuna göz dikme, yalan söyleme, başkası hakkında kötü konuşma" prensibi ile yaygınlaştırılırken;

Fatma Bacı'da Türk kadınına "**İşine, aşına, eşine sahip ol.**" Diyerek, İşine sahip ol; bilge ve becerikli ol ki, evinin düzenini koruyabilesin. Aşına sahip

ol: Tasarruf et, savurgan olma ki, ocağın devamlı tütsün. Eşine sahip ol ki, evine bağlı kalsın prensipleri benimsetiliyordu. Türk"ün sanat geleneğini tasavvufi ilimle yoğurup disipline eden Ahi Evren ve eşi Fatma Bacı'dır. Hakkında fazlaca malumat bulunmayan Fatma Bacı, din ve geleneksel elişleri konularında kendini yetiştirmişti. Görevlerinden biri, dergâha gelen dervişlerin hizmetinde bulunmaktı.

Ahiyan-ı Rum"un (Anadolu Ahileri) kadın kolu olan Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları), kadınların oluşturduğu dünyanın ilk kadın sivil toplum teşkilatıdır.

İbn-i Batuta, Anadolu kadınların durumuna ilişkin dikkat çeken kadın, erkek eşitliğini eserlerinde belirtmektedir. Fatma Bacının önderliğinde, zaviyelerdeki iâşe ve ibate işleri Bacı ülküsüne gönül vermiş Türkmen kadınları tarafından yerine getirilirdi. Velayet-name"de Fatma Bacı'nın kimsesiz ve yoksulları barındırdığı, misafirlerin ağırlandığı ve bu işlerin bacılarla imece usulü yapıldığı belirtilmektedir.

Ahi Evren ve Fatma Bacı, sanat ahlâkı, usta-çırak düzeni, sağlıklı üretim yanında hanımların ok atma, kılıç kullanma, ata binme, kendilerini düşmandan koruma eğitimleri ile dinî ve manevî eğitim-öğretimlerini de planlamışlardır. Fatma Bacı liderliğinde Anadolu Bacıları eşlerine her yönden destek sağlamakta, çarşıda, pazarda alış-veriş yapmakta, eğitim ve ibadetleri de birlikte yapmaktaydılar.

Fatma Bacı, Hacı Bektaş-ı Veli'nin vefatından sonra Sulucakarahöyük"teki tekkenin başına geçmiştir. Erenler ve dervişlerle iyi ilişki içinde olan Bacılar, aynı zamanda Hacı Bektaş"la da iyi bir iletişim kurmuşlardır.

Anadolu Bacılarını örgütleyerek küçük bir kartopundan büyük çiğ oluşturmaya başaran ve yaşadığı süreçte herkesten saygı gören, Kadıncık Ana, Kadın Ana gibi isimlerle de anılan ve Hacı Bektaş'ın yanına gömülmek isteyen Fatma Bacı Sulucakarahöyük"te (bugünkü Hacıbektaş ilçesi) vefat etti. (vefatı tahminen 1875) Fatma Bacı, eşi Ahi Evren kadar tarihe iz bırakan ve damgasını vurmuş olan önemli şahsiyetlerdendir.

BACIYAN-I RUM FAALİYETLERİ

İşlenen derilerden çıkan artık yünlerini değerlendirmek için Kayseri"de Ahi Evran tarafından kurulan sanayi sitesinde bir araya gelen, el sanatlarıyla uğraşan kadınların kurdukları Bacıyan-ı Rum, kadın sanatkârlar teşkilatı olarak faaliyetlerine başlamıştır.

Anadolu Bacıları, işlenen derilerden çıkan artık yünlerini değerlendirmek, mesleki faaliyete bulunmak üzere bir araya gelmişse de faaliyet alanını genişleyecek, ahilik felsefesi ve toplumun sosyal ihtiyaçları nedeniyle ilerleyen süreçte dini, askeri ve sosyal faaliyetler birlikteliği olarak devam edecektir.

Anadolu Bacıları, Ahilerle birlikte öncelikle Kayseri"de eğitim görmüş ve Debbağlar (dericiler) Çarşısının yanında Külahduzlar (örgücü-dokumacı) çarşısında ahilik sistemi içersinde mesleklerini icra ederek ekonomik hayatın içinde yer almışlardır. Burada dokunan kumaşlar ve halılar ile Selçuklu devletinin ihtiyacı karşılandığı gibi ayrıca yurt dışına satışlar da yapılmaktaydı. Temelleri Orta Asya' ya kadar uzanan, kadınların iş hayatında yer almaları Fatma Bacı tarafından Kayseri"de başlatılan yapılanma, Ahilerin hâkimiyetindeki zaviyelerde kısa sürede benimsenmiş ve uygulanmıştır.

Ahi Evran'ın sürgün, Fatma Bacının esir olmasıyla sonuçlanan devrin siyasi olayları sonrası Ahiler ve Bacıların Kayseri'den uç bölgelerine ve daha uzak yerlerine gitmelerine sebep olmuş, Anadolu Bacıları faaliyetlerini aynı disiplin içerisinde devam ettirerek, arıların oğul vermesi gibi küçülürken büyümüştür.

Bacılık, aynı zamanda bir eğitim ve öğretim ocağıdır. Anadolu Bacıları, Ahilikte olduğu gibi sadece esnaf ve sanatkâr yetiştirilmesi amaçlanmazdı. Her Ahi dini, mesleki, milli ve ahlaki bilgilerle donatılır, öğretiler titizlikle uygulanır, aynı zamanda üretim yapma ve sosyal faaliyetlerde bulunmanın da usul ve erkânı da öğretilirdi.

Anadolu Bacılarının eğitim sisteminde yamak, çırak, kalfa ve usta seviyelerinde iş yerlerinde uygulamalı mesleki eğitim, zaviyelerde ahlaki ve güncel hayatla ilgili dini bilgiler verilmekte, binicilik, atıcılık gibi eğitimlerle savaş sanatları da öğretiliyordu. Ahilerle beraber Bacı Örgütüne mensup kadınlar, Moğolların 1243 yılında Kayseri'yi kuşatmaları sırasında şehrin savunmasına fiilen katılarak savaşçı yönlerini göstermiştir. Yine uç bölgelerde ve Türkmen aşiretleri arasında savaşçı kadınların bulunduğu bilinmektedir.

Bacılar dini, ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetlerini bir tarikat disiplini ve metodu içinde sürdürmüşler, faaliyetleriyle Anadolu'nun İslamlaşmasına, Türklerin ekonomik alanda gelişmesine katkıda bulunmuşlardır. Öncelikle çalışkan ve üretken olmaları, sonra aldıkları tasavvufi eğitim metodu sayesinde işlerini Allah'ın rızası için gönülden yapmaları, onları başarıya taşımıştır

Ahiler gibi Bacılar da sanatlarını gelenek hâlinde sürdürerek, hanımlar arasında nesilden nesle intikal etmesi sağlanmış, Anadolu'da geleneksel el sanatlarının öğrenilmesi, yaşatılması ve geliştirilmesine, ekonominin hareketlenmesine katkıda bulunmuşlar, girişimci kadınlara yeni iş sahaları oluşturmuşlardır. Sadece kadınlar özel ve onların ürünlerini sattıkları pazarlar oluşmuş, pazarlarda, bedestenlerde "Kadınlar Pazarı" adıyla bilinen özel yerler tahsis edilmiştir. Günümüzde kadınların yaptığı el sanatlarının pazarlayıp aile ekonomisine katkı sağlayacakları yerler, aynı adla belediyeler ve sivil toplum kuruluşları tarafından hayata geçirilmektedir.

Bacılar, sanatlarını icra ederek ekonomik değer oluşturmanın yanı sıra mesleki eğitim vermek, yetim ve kimsesiz genç kızları himayelerine alıp eğitmek, kimsesiz kadınların bakımına destek olmak, maddi sıkıntı yaşayanlara yardım eli uzatmak gibi gelişmiş bir toplumsal bilinç içeren faaliyetleri de yürütmüşlerdir. Anadolu Bacıları, Ahilerin kadınlar kolu olarak yetim, kimsesiz genç kızları, kadınları himayesine almış, onların eğitimlerinden, ev, bark sahibi olmalarından, sorumlu olmuşlardır. Bunun dışında, kimsesi kalmayan ihtiyar kadınların bakımı, genç kızların evlendirilmesi gibi birtakım sosyal hizmetlerde bulunmuşlar, maddî sıkıntıda olanlara yardım etmişlerdir.

Bacılar, sefer zamanlarında askeri birliklerin ihtiyacı olan yemek hazırlamada, elbise ve savaş malzemelerinin bakımında ve onarımında yardımcı olmuşlardır. Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemindeki ilk askeri giysiler Bacılar tarafından üretilmiş, ilerki yıllarda Yeniçerilerin kullandığı "bükme elif tac" adı da verilen akbörkler de yine Bacıların eseridir.

Ekonomik faaliyetler:

Türkler, her türden ihtiyaçlarını kendileri için yapmaya çalışır, yaptıklarından, ihtiyaç fazlalarını satarlar, ihtiyacı olup ta yapamadıklarını satın alır veya kendi ürünleri ile takas ederlerdi. Bozkır Türklerinin temel geçim kaynağı hayvancılık ve hayvansal ürünlerdi. Türkler, at yetiştiriciliği, koyun sığır ve öküz gibi hayvanların besiciliğini yapmıştır. Besiciliğin yanı sıra orman ve nehir avcılığı Türk ekonomisinde önemli bir yere sahipti. Tarımsal ürünlerden buğday, arpa, mercimek, mısır, elma ve sanayi bitkisi olan kendir gibi ürünleri saklama koşullarının yetersizliği nedeniyle kendi ihtiyaçları kadar üretirlerdi.

Ahilik ahlakına sahip Anadolu Bacıları, ticari faaliyetleri belli bir disiplin içersinde icra ediyor, dini ve sosyal faaliyetlerinin yanında ekonomiye önemli katkı sağlayan çeşitli el sanatlarında uğraşlarını sürdürüyorlardı. Çadircılık, keçecilik, halı, nakışçılık, oya ve dantel örgücülüğü, kilim, halı ve kumaş dokumacılığı, ipek ve pamuk ipliği üretimi ve bunlardan elbise üretimi faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Dokumacılık sektöründe gerek ev atölyelerinde gerekse ticari atölyelerdeki üretimlerde, kadın işçilerin meslek edinmesinde ve çalıştırılmasında dönemin kurallarına uyulduğu görülmektedir. Bursa'da 16. yy.da mevcut olan 300 civarındaki iplik eğirme atölyesinin yarısından fazlasının kadınlara ait olduğunun eski kayıtlarda yer alması, kadınların üretim ve ekonomik faaliyetlerde fiilen bulunduğunu göstermektedir.

Beslenen ve avlanan hayvan etinin kadınlar tarafından işlenmesi ile konserve, sucuk, pastırma gibi yiyecek türleri ortaya çıkmıştır. Süt ve süt ürünlerinden kımız, yoğurt, yağ, peynir gibi gıdalar da Bacılar tarafından yapılıyordu. Yoğurt Türklerin dünyaya armağan ettiği bir gıda türüdür. Ortaçağ Avrupa'sında uzun yıllar ilaç olarak kullanılan yoğurt, dünyanın pek çok dilinde yazılışları farklı olsa da, Türkçe telaffuzu gibi okunur. Kısırak sütünden elde edilen kımız, Türklerin milli içeceği idi. Türk kadınları kendi yaptıkları yoğurt, peynir, tereyağı, kaymak gibi hayvansal ürünleri de pazarlara taşıyarak, Anadolu'da yeni bir besin kaynağını ve yiyecek kültürünü oluşturdu, dünyaya bu ürünleri tanıttı.

Türkler yetiştirdikleri hayvanlarının derilerinden elbise yapıp giymişler, yünlerinden iplik yapıp bez dokuyarak kumaş elde etmişlerdir. Kumaş, halı ve kilim dokumacılığı gelişmiş, ekonomik anlamda da fayda sağlamıştır. Türklerde örgücülük, dokumacılık gibi el sanatlarının birçok çeşidi gelir kaynaklarının başında geliyordu. Geleneksel el sanatlarının geleceğe taşınması, genç kızlarla kimsesiz kadınlara iş öğretilmesi, Anadolu Bacılarının var oluş sebeplerinden birini oluşturur. El sanatları, kadınlık kültürünün gereği olarak görülmekte, bu işler kadınların sorumluluğuna verilmektedir. Kadınlar arasında birlikte iş yapmak, kız kardeşliği, bacılığı da beraberinde getirmiştir. Örmecilik, çadircılık, oya ve dantel, nakış, türlü kumaş imalatı Bacıların yaptığı sanat dallarıdır. Bu faaliyetlerden Türkmen kadınları sorumlu olmuş ve asırlarca nesilden nesile aktarılmıştır. Bacılar, Fatma Bacı önderliğinde Kayseri'de, debbağların (dericilerin) işledikleri derilerden çıkan yünleri değerlendirmek için bir araya geldiklerinde, bu yünleri halı, kilim, keçe yapımında, giysi üretiminde kullanmışlardır.

Anadolu Bacıları Anadolu tekstil sektörünün öncüleri olmuştur. Halı, kilim dokumak için değişik kalınlıkta ve renkte ipliğe ihtiyaç vardır. Yünden iplik yapımı, boyanması tekstil sektörünü oluşturmaktadır. Günümüzde bu işlerden sadece birisi yüzlerce çalışanı bulunan fabrikalarda ileri teknoloji marifeti ile yapılıyor. Bu anlamda, geçmişte yapılanlara bakacak olursak ne derce büyük çaplı işler yapıldığını anlayabiliriz.

Küçükbaş hayvan yününün uzun süre su içersinde kendine has bir teknikle dövülmesiyle yapılan, kaba ve kalın Aba kumaşı Bacıların dünya tekstil sektörüne armağan ettiği bir kumaş türüdür. Aba imalatında çalışanlara Abacı denir. Aba, yünün dokunduktan sonra keçe yapım tekniğine benzer bir metotla ıslatılıp dövülmesi ve tepiklenmesi ile yapılan oldukça meşakkatli bir iştir. Aba kumaşında giysi yapılır. Hayvan yetiştiriciliğinin yaygın olduğu Balıkesir, Antep, Antakya gibi yerlerde abacılık gelişmişti. Osmanlı döneminin ilk zamanlarında yoksul giysisi olarak bilinen abayı dervişler, medrese hocaları ve talebeleri giyerdi. Abanın sağlam ve suya dayanıklı olmasından dolayı askerin yağmurluk, şalvar, yelek, dizlik, tozluk, zıbın gibi giyecek eşyaları ile binek hayvanlarının teçhizatı olarak da kullanılırdı. Osmanlıların XIX. yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri'ne yaptığı ihracatın bir kısmını aba kumaşı oluşturuyordu. Amerika'da, 1873 yılında patenti alınan Kot kumaş ürünlerine verdiğimiz değer, öz malımıza verdiğimiz önemi göstermektedir.

Sosyal Faaliyetler

Bacılar, mükâfatını Allah'tan umarak, Allah rızası için, Ahi tekke ve zaviyelerinde misafirlerin yemeği, temizliği ve çamaşırları ile ilgilenirlerdi. Bu işler kadınlar tarafından, emekleri karşılığında hiçbir şey beklemeden, din uğruna, iyi bir kul olma adına, her durumda bir hiyerarşik düzenin olduğu, kamuya açık, biyolojik bakımdan bir yakınlığı olmayan insanların İslami kardeşlikle oluşturduğu "aile" ortamında yapılırdı. Arta kalan zamanlarda da dini eğitim alırlardı.

Anadolu Bacılarının var oluş sebeplerinden biri de eşi şehit olmuş kadınların, kimsesi kalmamış çocukların topluma kazandırılmasıdır. Anadolu Bacılarının, savaşta eşini kaybeden dul Müslüman, Hıristiyan veya diğer dinlerin mensubu kadınları, yetim öksüz kalan genç kızları evlendirilerek topluma kazandırmaları, maddi ve manevi yardımlarda bulunmaları güçlenmelerini ve güvenirlilikleri artırmıştır.

Bacılar, eşlerinin savaş, yolculuk gibi nedenlerle uzun zaman evde, çadırda bulunmadığı veya eşlerinin ölümü halinde evin reisliğini üstlenirlerdi. Bacılar, Düğünlerde çeyiz hazırlamaya yardımcı olur, gelin olacak kızın çeyizindeki eksikleri tamamlardı. Doğumlarda ebe kadına (ebe anaya) yardımda, cenaze kaldırılmasında, taziye için gelenlere ikramda bulunmada, helva pişirme ve dağıtımında, cenaze sahiplerine yemek çıkarmada gene bacılar görev alırdı.

Askeri- Siyasi Faaliyetler

Savaşmak genellikle kadınlık kültürünün dışında görülse de, Türk kadınının, Orta Asya'dan beri binicilik ve atıcılık gibi savaş sporları ile ilgilendiği, savaşlara katılıp kahramanca cenk ettiği bilinmektedir. Türk Kadını, at binme, avlanma, ok atma, cirit oynama, kılıç kullanma gibi spor ve savaş sanatlarında da en az erkekler kadar maharet ve ustalık sahibiydi. Türk kaynaklarında at binen, teçhizatlı savaşçı kadın tasviri görülmektedir. Dede Korkut'a göre savaşçı kadınlar "alp kızlar"dır. Oğuz ülkesini yöneten yedi kız ve Kırgızların atası kabul edilen kırk kız bu alp kızlardandır. Alp Kızlardan Anadolu Bacılarına gelinceye kadar Türk kadını, Türk yurduna asker yetiştirmek ve Türk yurduna sahip çıkmakla görevliydi. Evlatlarını Türk töresine göre yetiştirir, sonra da bir asker olarak

orduya emanet ederlerdi. Ordu sefere çıktığında obayı ve şehri korumak kadınların vazifesiydi. Tıpkı orta Asya Türklerinde olduğu gibi asker yetiştirmek ve erleri savaşta iken yurtları korumak Anadolu Bacıları'nın asli görevlerindendi.

Bacılar, inançları, ahlakları ve eğitimleri üzere işlerinde ve üretimlerinde hile yapmamakta, esnaflık konusunda da iyi hal ve davranışları, ticari ahlakları, doğruluk ve dürüstlükleri yöresel Rum halk tarafından saygı ve sevgi görmekte, onlara iyi örnek olmaktaydı. Bu sohbetlerinde İslamiyet'i, Müslümanlığı Rum kadınlarına tanıtıyor, onların ihtidalarına (başka bir dinden çıkıp Müslüman olmalarına) yardımcı oluyorlardı. Bu sayede İslamiyet'i seçmiş, Müslüman olmuş pek çok kişinin hikâyeleri günümüzde de anlatılır. Türk kadınları, kendi yaptıkları yoğurt, peynir, tereyağı, kaymak gibi hayvansal ürünleri de yerleşim bölgelerinde kurulan pazarlara taşıyıp, ürünlerini satarken, Bizans Rum kadınlar ve yöresel esnafla dostluklar kuruyor, onların kendi aralarındaki sohbetleri dinliyor, kendileri de sohbetlere katılarak laf arasında edindikleri bilgileri eşlerine aktararak istihbarat görevi de yapıyorlardı.

Türk kadını genelde devlet işlerinden uzak dursa da gerektiğinde obabaşı olmuş, gerektiğinde devletin başına geçmiştir. Selçuklular döneminde Kayseri'de Eretna Beyi Alaattin Eretna'nın eşi Doğa Hatun 1330-1340 yılları arasında, Dulkadiroğulları'ndan Nasrettin Mehmet Bey'in eşi Hatice Hatun'un da 1425-1440 yılları arasında valilik yapmıştır.

At binme, ok atmada, kılıç kullanmakta erkeklerle eş değer ustalığa sahip Türk kadınları sosyal ve ekonomik yaşamın yanında, savaşlarda da erkeklerin yanında yer alırlar. Sınır Uçlarındaki bölgelerde Türkmen aşiretler arasında savaşçı kadınların da bulunduğu, Maraş ve Elbistan yöresinde 1337-1522 yılları arasında hüküm sürmüş olan bir Türkmen beyliği olan Dulkadiroğulları beyliğinin otuz bin silahlı kadın askeri olduğunu tarihi kayıtlarda görülmektedir. Savaşçı kadın birlikleri Anadolu Bacıları'ndan oluşmaktaydı. Osmanlıların kuruluşunda bacılar, erkeklerle aynı saflarda kılıç sallamış, savaşmışlardı.

Bacılar savaşçı yanlarını da Moğol işgalinde, Yunan, İngiliz, Fransız, İtalyan karşısında Kurtuluş Savaşında, 15 Temmuz gecesi de ihanet çetesine göstermiştir. Anadolu Bacılarından Nene Hatun, Erzurumlu Kara Fatma, Halide Onbaşı, Nezahat Onbaşı, Şerife Bacı, Halime Çavuş, Gördesli Makbule Hanım, Çete Emir Ayşe, Klavuz Hatice, Binbaşı Ayşe ve binlercesi Kurtuluş Savaşında vatan için mücadelede yer almıştır. Malatyalı Türkan Türkmen, Kastamonulu Aykaç, Vahide Şevkatlioğlu, Safiye Bayat, Ayten Demir, Nebahat Topaloğlu, Jale Usta, kullandığı kamyonla sembolleşen Şerife Boz, Fikriye Temel ve daha niceleri 15 Temmuz gecesi şehit ya da gazi olarak Anadolu Bacılarının ruhunu yaşattılar.

Eğitim Faaliyetleri

Ahilikte verilen ahlâkî, mesleki ve askerî eğitimle, kişiyi hayata hazırlama, hal ve hareketlerinde dengeli olma, çevresine uyum sağlayabilme ve başkalarının haklarına dikkat etme, insanı mükemmelleştirme, bir mesleğin öğrenilmesi amaçlanmıştır.

Ahi ocaklarında kendine has hiyerarşik bir yapısı içerisinde verilen eğitim, Bacılara da veriliyordu. Dini eğitim, Ahi zaviye ve tekkeleri başta olmak üzere, diğer eğitim kurumlarında sözlü olarak yapılır, yazılı olarak da diğer zaviyelere

ulaştırılırdı. Mesleki eğitim iş yerlerinde verilir, eğitimlere yeni başlayan kişiler, basit işlerden başlarlar, basit bilgileri öğrenerek ileri seviyelere ulaşırdı.

Bir ustadan el almadan bir sanata sahip olunamayacağı geleneği içersinde çırak olan her bacının, sanatını öğrendiği bir ustası vardı. Her çırağın iki "Yol Kardeşi", bir "Yol Atası", bir "Üstadı", bir de "Piri" bulunurdu. Üstadı (ustası) ona mesleğini öğretir, Yol atası koruyuculuk ve rehberlikte bulunur, Yol kardeşleri iyi-kötü günlerinde yanında olur, öz kardeşleriymiş gibi davranırlardı. Çıraklar zaviyelerde düzenli ve disiplinli bir halde kontrol altında bulundurulurken din, meslek, iş, ahlak, vatan sevgisi, sadakat, spor gibi konularında eğitilirdi. Bir işyerinde belirlenen kurallara uyulması için o işyerinde sanat öğrenmek isteyenler ustalarına, bir müridin şeyhe intisap etmesi gibi bağlanmak durumundaydı. Çıraklıktan ustalığa geçmek için uzun zaman ve sabır gerektirirdi. Usta, eğitimlerden sonra da iş yeri açan çırağının ticari faaliyetlerinden sorumluydu.

Anadolu Bacıları, Ahilik sisteminde sadece din eğitimi almazlar, aynı zamanda mal üretmek ve topluma hizmet sunmanın usul ve erkânını da öğrenirlerdi. Anadolu Bacıları topluluğu, dini ve ahlaki açıdan donanımlı, tasavvufî eğitimi sayesinde işlerini gönülden yapan, mesleki eğitim sayesinde çalışkan ve üretken olan kadınlar yetiştiren bir okul hüviyetindeydi. Anadolu Bacılarının eğitim anlayışının temelinde kişinin din ve ahlakça yüksek bir seviyeye ulaşması ve kişinin kendi mesleğinde ehil ve yetenekli olması amaçlanırdı.

Ahilik'te bütün öğretilenler, yaşamda uygulanabilecek nitelikte, belli bir amaca yönelik olup, eğitim- öğretim yaşanan gerçeklere dayalı bir içeriktedir. Eğitimler, bilgi edinmek, bir iş ve meslek alanında yetişmek için şifahî (sözlü) ve seyfi (kılıçlı yahut askerî) olmak üzere savaş sanatlarını öğretmek için verilirdi. Bacılarda da benzer şekilde Ahilerle birlikte bu kapsamda eğitilmekteydi. Özellikle savaş sanatlarında erkeklerle eşit şartlarda eğitim almışlardır.

Ahilik öğretisinde cinsiyet ayrımı yoktur. Bütün işler herkes tarafından yapılırdı. Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de örnek olarak, Nisa suresi 124. Ayette mealen "Erkek olsun, kadın olsun her kim iman etmiş olarak dünya ve ahiret için yararlı iyi işler yaparsa işte onlar da cennete girerler ve zerre kadar haksızlığa uğratılmazlar."

Tevbe suresi 71. Ayette mealen "Müminlerin erkekleri de kadınları da birbirlerinin velileridir; iyiliği teşvik eder, kötülükten alıkoyarlar, namazı kılarlar, zekâtı verirler, Allah ve resulüne itaat ederler. İşte onları Allah merhametiyle kuşatacaktır. Kuşkusuz Allah mutlak güç ve hikmet sahibidir."

Nahl suresi 97. Ayette mealen "Erkek olsun kadın olsun, kim inanmış bir insan olarak dünya ve ahirette yararlı işler yaparsa kesinlikle ona güzel bir hayat yaşatacağız ve böylelerinin ecirlerini de muhakkak surette yapmış olduklarının daha güzeliyle vereceğiz." Ve daha pek çok ayette de kadın erkek eşitliği işlenmiştir.

Kur'an-ı kerimde ve hadis-i şeriflerde, görev yerlerinin emanet olduğu, bu emanetlere riayet edilmesi, uyulması, işlerin ehli olana yani layık olduğu kimselere verilmesi emredilmektedir. Nisa suresi 58. Ayetinde mealen "Allah size, mutlaka emanetleri [işleri] ehli olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle davranmanızı emreder." Düsturuna uygun olarak, işler yapabileceğine inanılan kişilere verilirdi. Elbette ki erkekler ve kadınlar fitratları gereği aynı işleri yapamayacakları için kadın işi ve erkek işi diye ayrım

yapılmaktaydı. Ancak günümüzde ki gibi aşırı pozitif bir ayrımcılık ta yoktu. Anadolu Bacıları kadının aciz olmadığını göstermek için her işi yapma gayretinde, dağda odun, evinde erişte keser, pazarda satacağı ürünü sırtında taşır, evde çocuğunu sırtına alırdı.

Anadolu Bacıları, kendilerine haram olmayan akrabalık bağları bulunan erkeklerle bir arada, tasavvufi bir havada zikir, sema ve sohbet meclislerinde bulunurlardı. Anadolu"daki sosyal hayatta görülen kadınlı, erkekli bir arada meclislerde bulunmalarında gündelik işlerden söz edilir, dini sohbetlerde bulunulur, zikir ve ayinler yapılırdı. Bu sohbetlere akrabalık bağı olmayan yabancılar katılamazdı. Yabancı kadın ve erkeğin birlikte ayin ve sohbe katılmaları uygun görülmediğinden, kadınların dini eğitimleri kendilerine has bir hiyerarşi içersinde zaviye şeyhinin eşi olan "Ana Bacı", şeyh ile kadınlar arasında aracı olarak şeyhin dinî, tasavvufi talimat ve uygulamalarını bacılara aktarırlardı. Bacılar, Hacı Bektaş-ı Velî'nin "erkeklerle bile önderlik edebilir" dediği Fatma Bacı liderliğinde tasavvufi eğitim almışlardır. .

Orta Asya'dan göçen kadın ve kızların ibate ve iaşelerini temin etmek kadar, onları dini yönden de eğitmek, henüz Müslüman olmayanlara İslamiyeti tanıtmak, tebliğ görevini yapmak ve Müslüman olmalarını sağlamak da bacıların faaliyetlerindendi. İslamiyet'e geçme yollarından biri de eşini kaybeden dul Hıristiyan kadınların, yetim öksüz kalan genç kızların evlendirilerek din değiştirip Müslüman olmalarıdır. Bacılar, bu sayede özellikle Hıristiyan Rum kadınlarla ve diğer din mensubu kadınlarla kurdukları ilişkiler sonucunda onların ihtidalarına yardımcı olmuşlar, Rum kadın ve kızlarını Müslüman erkeklerle evlendirerek Anadolu'nun İslam Yurdu olmasında önemli bir pay sahibi olmuşlardır.

Anadolu Bacıları, "Kadın Derviş" ve "mürşide" geleneğini Anadolu'ya taşımış, Anadolu'yu İslamlaştırmada önemli bir görev yapmış, hem tasavvufi hayatı hem de kadını ilgilendiren sosyal bir olgu olarak tasavvuf okulu gibi olmuştur. Bacıların göç edip Anadolu'ya yerleşmiş kadınlı, erkekli misafir olarak gelenler ve diğer konuklara iyi davranmaları, misafir gibi ağırlamaları tasavvufi düşüncenin eseridir.

Anadolu Bacıları oluşumunun ne şekil ve şartlarda ortaya çıktığını, hangi ihtiyaçları giderdiğini değerlendirdiğimizde, kadın örgütlenmelerinin günümüzde de paralellik gösteren yönlerini görebiliyoruz. Kadınlara gösterilen pozitif ayrımcılık, yalnız kadınlara ve genç kızlara yönelik meslek edindirme kursları, değişik kuruluşların verdiği hibeler, faizsiz krediler, kadın sığınma evleri gibi faaliyetler olarak karşımıza çıkıyor. Oysa günümüz modern(!) dünyasından asırlar öncesinde büyük, büyük, büyük annelerimizin, atalarımızın hayata geçirdiği sistemle kadın, toplumsal hayatta saygıdeğer bir varlık olarak kendine yer edinmişti. Günümüzde kadın konusunda bir şeyleri yapmaya çalışarak kendini modernleşmiş gören batı dünyası, kadınları engizasyon mahkemelerinde yargılayıp işkence ettiği, ortaçağı yaşadığı dönemde Anadolu'da "sığır çobanı" diye küçük gördüğü ecdadımız, kadına verdiği değer ve önemle başarıdan başarıya, dini duygularla "Allah rızası" için kadınlarıyla birlikte koşarak hedeflerine ulaşmıştır.

Ahilik yaşam biçimi, toplumda belli bir kültürün yerleşmesini sağlamış, ahi olmayan kişilerde de "ahi" insan tipi karakterlerini yansıtmıştır. Anadolu kadınları arasında başarı ile uygulanan Anadolu Bacıları'nın disiplini, günümüzde "Osmanlı Kadını" olarak tabir edilen karakterde görülmektedir. Anadolu Bacıları, kadınların

sosyal, ekonomik ve kültürel hayatının düzenlenmesini de bizzat üslenmiştir. Selçuklu ve daha sonra Osmanlı Devleti'ni zirveye taşıyan sır, Anadolu Bacıları terbiyesinde yetişen kadınların iyi ahlâk, olgun kişilik ve doğrulukta olmalarıdır.

SON SÖZ

Türk kadını hem toplum hem de devlet içerisinde, bir değere sahip ve faal bir şekilde hayatını devam ettirmektedirler. Toplumda kadına büyük değer verilmektedir.

Türk Kadını, Hatun" unvanı ile geçmişte protokolde "hükümdar eşi olarak ikinci sırada bulunmuş, Bacıbey adında bir Anadolu kadını, devlete asker gerektiğinde savaş davul çalarak, erkekleri mollalığı bırakıp savaşa davet etmiştir.

Ahilerin iş ve ticari faaliyetleri ile ilgili "eline-beline-diline sahip ol" öğüdü, Anadolu Bacıları"nda üç temel işlevle formüle edilerek "aşına-eşine-işine sahip ol" telkiniyle devam ederek günümüzde hala kullanılmaktadır.

İnsan soyunun devamı onların birlikte yaşadıkları aile kurumuna bağlıdır. Türk kültüründe kadın erkeğin tamamlayıcısıdır. Aile birliği güçlü ise devlet de güçlüdür. Aile birliği sağlam temeller üzerinde olmalıdır.

Günümüz Türk toplumunda görülen kadına karşı şiddet olayları, kadınla erkeğin birbirini tamamlayan elemanlar olduğunun şuurunda olmayan, zayıf karakteri kişiler tarafından yapılan münferit olaylar olarak görülmelidir. Türk insanı geçmişini yeniden öğrendiğinde veya maneviyatına döndüğünde Türk kadını da tarihte olduğu gibi layık olduğu yeri bulacaktır.

Geçmişten günümüze kadar kadınlar kimi zaman toplum içerisinde yüceltilmiş kimi zaman da istismar edilebilmiştir. Örneğin; günümüz dünyasında kadın cehaletin ve tüketim ekonomisinin hedefi haline getirilerek reklam ve eğlence aracı durumuna getirilmiştir. Oysaki kadın ve erkek biyolojik yönden farklılık gösteren insanlardır.

Geçmişten günümüze, tüm inanç erleri, Orta Asya bozkırlarından Anadolu'ya getirdikleri "Alp"lik" meziyetlerini, Ahilik özellikleriyle sürdürerek, Anadolu'yu ihya edip, yurt haline getirerek, medenileştirmekle kalmamış liyakatli, yiğit, dinamik, yılmaz ve yorulmaz savaşçıların, gözlerini kırpmadan çocuklarına, torunlarına bir vatan armağan etme gayretleriyle elde edilen başarılar, kadınların gölgesinde kazanılmıştır. Kadınların perde arkası destekleri Çanakkale'de, Kurtuluş savaşında ve 15 Temmuz'da tezahür etmiştir.

Yeni yetişen nesli eğiten, toplumda sosyalleştiren, onları geleceğe hazırlayan kadındır. Kadınlar ve kızlar toplum içerisinde hak ettiği değer içersinde, geçmişte toplumdan itibar görmüş, saygı kazanmış Bacıyan-ı Rum ruhuyla, tarihinin derinliklerine hapsetmeden eğitilmeli ve yetiştirilmelidir. Türk kültüründe bulunan atasözleri ve özdeyişler, kadınına verilen değer geçmiştten günümüze yansımalarıdır. Kadın, Türk erkeğinin kutsal saydığı At, Avrat, Silah üçlemesindeki değerden biridir.

"Bir insanı ahlâken eğitmeden, sadece zihnen eğitmek, topluma bir bela kazandırmak demektir." diyen 26. ABD başkanı Theodore Roosevelt'in haklılığını başta Amerika olmak üzere tüm dünyadaki olaylara baktığımızda anlıyoruz.

PEYGAMBERLERİN MESLEKLERİ

Her Peygamber hadiste belirtildiği üzere çobanlık yaptığı gibi geldiği kavime liderlik ve öğreticilik yapmışlardır. Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçen bazı Peygamberlerin meslekleri...

Hz. Adem Aleyhisselam	İlk ziraat mühendisi ve çiftçilerin piri.
Hz. Şid Aleyhisselâm	Hallaç (Yün ve pamuğu kabartan), kazaz (İpekten kumaş dokuyan), nessac (dokumacı); dokumacıların, örücülerin ve mensucat sanayinin ilk kurucusu, piri.
Hz. İdris Aleyhisselâm	İğneyi ilk icat eden, ona delik açan, iplik geçiren olduğundan, terzilerin konfeksiyoncuların örücülerin piri.
Hz. Nuh Aleyhisselâm	Marangozların gemicilerin denizcilerin piri.
Hz. Hud Aleyhisselâm	Tüccar. Bütün tüccarların piri sayılır.
Hz. Salih Aleyhisselâm	Sürülerle develer yetiştirirdi. Sütlerini hem içer, hem de satıp dünyalığını temin ederdi.
Hz. İbrahim Aleyhisselâm	Kabeyi yeniden inşa edişiyile, Hz Süleyman (as)“a ve Mimar Sinan“a önderlik etmiştir.
Hz. Eyyüb Aleyhisselâm	Ziraatçı idi.
Hz. Lut Aleyhisselâm	Tarihçi idi. Seyyahların, piri.
Hz. İsmail Aleyhisselâm	Kara ve deniz avcılığı ile geçimini sağladı. Avcıların piri ve 70 dil bildiğinden tercümanların da piri.
Hz. Harun Aleyhisselâm	Vezir idi.
Hz. İshak Aleyhisselâm	Çoban idi.
Hz. Yakup	Çoban idi.
Hz. Yusuf Aleyhisselâm	Saati ilk icat eden, Toprak mahsulleri ofisini ilk defa kuran, bolluk zamanında depolamayı, kıtlık zamanında halka dağıtan bir Peygamberdir.
Hz. Şuayb Aleyhisselâm	Ziraatçı idi.
Hz. Musa Aleyhisselâm	Çobanlık yapmış ve Hz. Şuayb (as)“a hizmet etmiştir.
Hz. Davut Aleyhisselâm	Demiri işleyen, zırh yapan ve düzenli ordular kuran kumandandır.
Hz. Süleyman Aleyhisselâm	Emir, hükümdar. Sazlardan zenbil yapardı. Bakır madenini ilk defa işleyendir
Hz. Zülkifl Aleyhisselâm	Ekmek pişirirdi, fırıncıların piri idi.
Hz. İlyas Aleyhisselâm	Dokumacı ve iplikçilerin piri.
Hz. Yunus Aleyhisselâm	Balık avlayıp geçinirdi, balıkçıların piri.
Hz. Üzeyr Aleyhisselâm	Bahçıvan idi. Meyve ağaçlarını ilk defa aşılıp fidan yetiştiren, budama işlerini öğretendir. Bağ ve bahçe işleriyle uğraşanların piri.
Hz. Lokman Aleyhisselâm	Doktorluk ve eczacılık mesleğinin piri.

<i>Hz. İsa Aleyhisselâm</i>	<i>Avcı ve marangoz idi. Av aleti ile geçimini temin ederdi. Avcıların piridir.</i>
<i>Hz. Muhammed Aleyhisselâm</i>	<i>Küçük yaşlarda çobanlık yapmış daha sonra ticaret ve cihat ile meşgul olmuştur.</i>

EK-2

BAZI MESLEK ADLARI

<i>Aktar</i>	<i>Baharat veya güzel kokular satan</i>
<i>Attar</i>	<i>Bitkisel ilaç ticareti yapan</i>
<i>Bohçacı</i>	<i>Seyyar olarak kumaş, çeyizlik ürün satan</i>
<i>Cezzar</i>	<i>Seyyar kasap</i>
<i>Çerçi</i>	<i>Seyyar olarak ufak tefek hırdavat-nalburiye malzemesi satan kimse.</i>
<i>Çığirtkan</i>	<i>Çarşı pazarda müşteri çekmek için yüksek sesle bağırان kişi.</i>
<i>Debbağ</i>	<i>Ham deriyi işleyip kullanılır hale getiren kişi</i>
<i>Dülger</i>	<i>Yapıların kaba ağaç işlerini yapan</i>
<i>Düz</i>	<i>Terzi</i>
<i>Esansçı</i>	<i>Esans, güzel koku satan</i>
<i>Gassal</i>	<i>Ölü yıkamakla görevli olan</i>
<i>Gevende</i>	<i>Düğünlerde müzik yapıp şarkı söyleyen ve misafirleri eğlendiren, orkestra.</i>
<i>Goygoycu</i>	<i>Dilenci korosu. Sırtlarında yiyecek toplamak üzere dolaşır, kör ve topallardan oluşurdu. Gür sesli birinin "gökte melek, yerde can ağlar" dedikten sonra hepsi birden "hoy goygoy canım" diye makamı tamamlardı. Bunlara halk arasında "goygoycu, goygoycular" denirdi.</i>
<i>Hallaçlık</i>	<i>Yün, pamuk kabartan didici.</i>
<i>Iskatçı</i>	<i>Cenaze sahiplerinin duygusallığından yararlanarak para isteyen kişi</i>
<i>Kalaycı</i>	<i>Bakır kap kacağı kalay kaplayan kişi.</i>
<i>Kaşıkcı</i>	<i>Tahta kaşık yapan</i>
<i>Keçeci</i>	<i>Yünden keçe yapan</i>
<i>Keseci</i>	<i>Hamamda kullanılan keseleri yapan</i>
<i>Koşumcu</i>	<i>Hayvanların koşum takımlarını yapan</i>
<i>Kuşbaz</i>	<i>Süs kuşları yetiştiren kuş meraklısı. Kuş alıp satan kimse</i>
<i>Küfecilik</i>	<i>Sazlık kamışlardan küfe yapan</i>
<i>Macuncu</i>	<i>Macun kıvamında renkli şekerleme yapan, satan</i>
<i>Nakkaş</i>	<i>Süsleme yapanlar</i>
<i>Nalbant</i>	<i>Hayvanların ayağına nal çakan kimse</i>
<i>Nalbur</i>	<i>Çivi, kilit, menteşe gibi yapı işlerinde kullanılan şeyleri satan kimse</i>
<i>Natır</i>	<i>Hamamda kadınlara keseleyip yıkayan kadın</i>
<i>Okucu</i>	<i>Düğün, nişan gibi cemiyetleri duyuran, davet eden kimse</i>
<i>Örücü</i>	<i>Kumaş yırtıklarını, delikleri onaran kimse veya bu işlerin yapıldığı yer.</i>
<i>Saraç</i>	<i>Koşum ve eyer takımlarını yapan, satan kimse</i>
<i>Sayacı</i>	<i>Ayakkabının yumuşak olan üst bölümünü yapan kişi</i>
<i>Semerci</i>	<i>At, eşek, katır vb. hayvanların sırtına yerleştirilen, üzerine yük bağlanan veya binilen, iskeleti yapan usta.</i>
<i>Siğirtmaç</i>	<i>Siğir güden kimse, siğir çobanı</i>
<i>Saka</i>	<i>Evlere, çeşmeden su taşımaya iş edinmiş olan kimse.</i>
<i>Tellak</i>	<i>Hamamda erkekleri keseleyip yıkayan erkek</i>

EK-3**TARHANA:**

Ülkemizde yaygın olarak tüketilen geleneksel gıdalarımızdan biri olan tarhana; buğday unu, yoğurt, maya, çeşitli sebze ve baharatların karıştırılıp, yoğrulması sonucunda oluşan hamurun mayalanmasından sonra kurutulup, öğütülmesiyle elde edilen bir gıda maddesidir. Tarhana üretimi kolay, ucuz, dayanıklı ve besleyici olması nedeniyle ülkemizde yaygın olarak tüketilmektedir. Yoğurt ve tahıllar tarhana üretiminde kullanılan başlıca ham maddeler olup, bunların çeşit ve miktarları bölgeden bölgeye değişiklik göstermektedir.

Mısır, Suriye, Lübnan ve Ürdün'de yapılan kishk, Irak'ta kushuk, Yunanistan'da trahana, Macaristan ve Finlandiya'da tahonya/talkuna ülkemizde üretilen tarhanaya benzer ürünlerdir.

Tarhana Üretimi

Yöresel olarak yapımında kullanılan maddelerin çeşit ve miktarına bağlı olarak Göce tarhanası, irmik tarhanası, Ege tarhanası ve karışık tarhana gibi farklı tipte tarhanalar üretilmektedir. Ülkemizde çorba yapımında kullanılan tarhana, tahıl ve yoğurt karışımından yapılan geleneksel bir gıdadır. Tarhana hamuru buğday unu, yoğurt, tuz, ekme mayası, domates, soğan kırmızıbiber gibi çeşitli sebzelerin ve baharatların (Domates, Kristof Kolomb'un Amerika'yı keşfinden sonra 1500'li yıllarda Avrupa ve Anadolu'da yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır.) karıştırılıp yoğrulmasıyla hazırlanır. 1 - 7 gün süreyle mayalanan hamura yaş tarhana denmektedir. Topaklar halinde geleneksel olarak güneşte kurutulup öğütülür.

Tarhana yapımı hemen her bölgede temelde aynı olmakla birlikte gelenek, görenek ve beslenme alışkanlıklarına göre farklı bileşimlerde üretilen tahranda tahıllar ve yoğurt ana hammaddedir. Buğday unu ve bulgur da tarhana yapımında kullanılmaktadır. Bazı bölgelerde süt, soya fasulyesi, mercimek, nohut, mısır unu ve yumurta da kullanılır. Tarhananın mayalanması yoğurt ve maya tarafından gerçekleştirilir. Mayalanma ile tarhananın besin değeri artarken, sindirimi kolaylaşmaktadır.

Denizli Babadağlılar çarşısı kapı kitabesi

*“Besmele çek gir çarşıya, selamı da unutma ha
Kiloyu eksik çekme ha, metreyi kısa tutma ha
Halka hizmet eylemektir Hakka hizmet eylemek
İyi belle sen bu sözü, sakın yabana atma ha
Alışırken, verişırken, ölçü tartı satışırken
Paraya, pula tapma ha, insanlığı unutma ha”*

YARARLANILAN KAYNAKLAR:

- IV. Uluslar arası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu cilt 4 26-28 Nisan 2017* Niğde Ömer HALİSDEMİR Üniversitesi yayını
- XI.-XIII Yüzyıl Türkiye Selçuklu Devletinde Sosyal Zümreler Muhammet KEMALOĞLU
- Ahi Evran ve Ahilik Prof. Dr. M. Metin HÜLAGÜ
- Ahi Teşkilatında Yönetim Fonksiyonlarıyla İlgili Uygulamalar Ali ERBAĞI
- Ahîlerin Türkiye Selçukluları Ve Beylikler Dönemi Türk Devlet Ve Toplum Hayatında Oynadıkları Roller HİGLAL CEYLAN
- Ahiliğin Dünya Görüşü Ve Bunu Oluşturan Dini-Ahlakî Değerler M Saffet SARIKAYA
- Ahiliğin Siyasal Boyutları Ve Günümüzde Yeniden Yorumlanması Mehmet ARI
- Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Etkileri Ve Günümüze Yansımaları Yrd.Doç.Dr. İbrahim DURAK / Dr. Atilla YÜCEL
- Ahilik Kırklareli Üniversitesi Yayını Yıl:2011
- Ahilik Ahlâkının Oluşumunda Hadislerin Etkisi Saffet SANCAKLI
- Ahilik Ansiklopedisi ğekerbank yayınları
- Ahilik Araştırma Dergisi Cilt-1 sayı-2 Paşakapısı Mesleki Eğitim Merkezi 2011
- Ahilik Kitapçığı TESK yayını
- Ahilik Kültürü Prof.Dr. Mehmet Saffet SARIKAYA
- Ahilik Kültürü Üzerine HİGLAL TEMEL
- Ahilik Teşkilatının Halkın Eğitim Ve Öğretimindeki Rolü Galip DEMİR
- Ahilik ve Yükselen Değerler Prof. Dr. Neşet ÇAĞATAY
- Ahlakla Sanatın Bütünleştiği Türk Kurumu Ahilik Prof. Dr. Mikail BAYRAM
- Anadolu Bacıları (Bâciyân-ı Rum) ve Fatma Bacı Gerçeği Mehmet Ali HACIGÖKMEN
- Anadolu'da Ahiliğin Esnaf Teşkilatı Hâline Dönüşmesi ve Tımar Sistemine Yansımaları (Ankara Örneği) Mehmet Ali HACIGÖKMEN
- Ankara Ahilerinin Ticarî Faaliyetleri ve Baciyân-i Rûm Hakkında Bir Araştırma İKiz KUCUR
- Baciyân-ı Rûm: Anadolu Bacıları! Arç. Gör. Deniz AKGÜL
- Baciyân-I Rûm'un Günümüze Yansıması Prof. Dr. Mikail BAYRAM
- Bacıyan-Rum (Anadolu Bacıları) ve Fatma Bacı Hatice ÇUBUKÇU
- Bâciyân-ı Rûm ve Anadolu Tasavvufundaki Yeri Sinan Özdemir
- Bir kadın figürü olarak Bâciyân-ı Rûm Büyük Türkçe Sözlük Türk Dil Kurumu
- Debbağlıktan Dericiliğe İstanbul Merkezli Deri Sektörünün Doğuşu ve Gelişimi Prof. Dr. Ahmet KALA
- Dünden Bugüne Zanaatkarlık Camı Gelişimi Dr. Elif Tuğba DOĞAN
- Örneği

ANADOLU BACILARI (BACIYAN-I RUM)

Dünyanın İlk Kadınlar Örgütü; Anadolu Bacıları "Bacıyan-ı Rum"	Haluk Uygur
Günümüzde Uygulanan Kadınlara Yönelik Sthdam Projeler Ve Bacıyan-I Rumlarda Kadın	Deniz AKGÜL
İbn-i Batuta'ya Göre Anadolu'da Ahilik ve Ahiler	İsmail KATGI
İslam Ansiklopedisi	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırma Merkezi
İslamiyet'ten Önce Türkler'de Eğitim ve Öğretim	Siddik ÜNALAN / Hakan ÖZTÜRK
İslamiyet'ten Önce Türklerde Yiyecek ve İçecekler	Sami KILIÇ / Ali ALBAYRAK
Kadın Alplardan Bacıyan-ı Rum'a (Anadolu Bacıları Teşkilatı); Türklerde Kadının Siyasi ve Sosyal Mevkii	Selahattin DÖĞÜĞ
Kadın İstismarı	Ayden Özkan / Ümran Demir
Kur'an-ı Kerim Türkçe Meali	Diyanet İşleri Başkanlığı
Kuruluşun Toprağı DOMANGİÇ	AHMET URFALI
Ortaçağ Anadolu'sunda Bir Kadın Teşkilatı: Bacıyan-ı Rûm	Dr. Selahattin DÖĞÜĞ
Ortaçağ'da Kadın Örgütleri Anadolu Ve Avrupa Örneği	Derman GÜLMEZ
Osmanlı Devleti'nde Kadının Statüsü, Eğitimi Ve Çalışma Hayatı	Sibel DULUM
Osmanlı Devletinin İlk Asırlarında Toplumun Dini Yapısına Ahilik Açısından Bir Bakış Denemesi	Doç. Dr. M. Saffet SARIKAYA
Osmanlı Kadınının Ekonomik Hayata Etkin Katılımı: Bacıyan-I Rûm ÖRNEĞİ	Veli SIRIM
Selçuklu Dönemi Türklerde Sosyal Ve Ekonomik Hayat	Prof. Dr. Refik TURAN / Dr. Güray KIRPIK
şehir Kültür Sanat Dergisi	Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayını EYLÜL 2017 SAYI: 9
Tarihî Süreç Geçerisinde Türk Toplumunda Ve Devletlerinde Kadının Yeri Ve Önemi	Yrd. Doç. Dr. Ahmet GÜNDÜZ
Toplumsal Ve Siyasal Süreçte Türk Kadını	İlhan Aksoy
Türk - İslam Medeniyetinde Ahilik Kültürü ve Fütüvvetnâmeler	Cemal ANADOL Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları: 150 Gelenek-Görenek Ve İnançlar Dizisi: 10
Türkiye Selçukluları Döneminde Bilimsel Ortam Ve Ahiliğin Doğuşuna Etkisi	Mikâil BAYRAM
Türklerin Medeniyet Tarihindeki Yerleri	Prof.Dr. Saadettin GÖMEÇ
Vitrin	TESK Aylık Dergisi 17-2009 sayı: 194
Ahilik Teşkilatında Anadolu Türk Kadınının Girişimciliğine Sosyal-Psikolojik Bir Yaklaşım	Kasım TATLILIOĞLU Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2/ Cilt: 2/ Sayı: 4/ Güz 2012
Gaia Dergi 25 Temmuz 2016	Büğra TENİK

Letaif-i Hikmet'ten

“Allahü Teâlâ, insanı medenî tabiatlı yaratmıştır. Bunun Açıklaması şudur: Allah insanları yemek, içmek, giyinmek, evlenmek, mesken edinmek gibi çok şeylere muhtaç olarak yaratmıştır. Hiç kimse kendi başına bu ihtiyaçları karşılayamaz. Bu ihtiyaçların karşılanabilmesi için demircilik, marangozluk, dericilik gibi çeşitli meslekleri yürütmek üzere çok insan gerekli olduğu gibi, bu meslek dallarının gerektirdiği alet ve edevatı imal etmek için de birçok insan gücüne ihtiyaç vardır. Bu yüzden toplumun ihtiyaç duyduğu ürünlerin üretimi için lüzumlu olan bütün sanat kollarının yaşatılması şarttır. Bununla da kalmayıp, insanların sonradan doğacak ihtiyaçlarını karşılamak için yeni sanat dallarının meydana getirilmesi gerekmektedir.”